

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Bakalářská práce

2018

Pavel Hrdý

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

**Postoj evropské „Pětky“ k první britské
přihlášce do Evropského hospodářského
společenství**

Bakalářská práce

Autor práce: **Pavel Hrdý**

Studijní program: **Mezinárodní teritoriální studia**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2018**

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Pavel Hrdý

Bibliografický záznam

HRDÝ, Pavel. *Postoj evropské „Pětky“ k první britské přihlášce do Evropského hospodářského společenství*. Praha, 2018. 52 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Rozsah práce: 83 214 znaků

Abstrakt

Práce se zabývá obdobím od podání britské přihlášky do Evropského hospodářského společenství až po její zamítnutí francouzským vetem a zaměřuje se na všechny členské státy evropských společenství vyjma Francie. Cílem této práce je zjistit, zda měly státy Evropského hospodářského společenství při vyjednávání britské přihlášky jednotný postoj, do jaké míry se státy ve svých postupech při jednání s Británií shodovaly a zda tyto jejich kroky měly nějaký reálný vliv na danou situaci. Tato práce je přehledová studie, která používá komparativní analýzu. V první části je představeno období 50. let v evropské integraci. Druhá kapitola se zabývá představením jednotlivých států, jejich zájmů a postoupených kroků. V třetí části dochází k zodpovězení výzkumné otázky a shrnutí zjištěných faktů. Na základě zjištěných údajů dochází tato práce k závěru, že názorová homogenita nebyla všudypřítomná, ale projevovala se pouze v základních otázkách, pod povrchem se názory rozcházely. Některé státy sice vyvíjely snahu k nápravě francouzského veta, ale do důsledku neměly šanci na úspěch, protože došlo k blokaci těchto snah ze strany osoby Konráda Adenauera.

Abstract

This thesis deals with the period from British application to the European Economic Community until its dismissal by French veto while it aims on all member states of European communities excluding France. The aim of this thesis is to determine whether there was an opinion homogeneity inside European Economic Community during negotiating the British application, to which extent were the states in their advancements in accord and more whether their steps had some real effect on the given situation. This thesis is summarizing study, which uses comparative analysis. The first part introduces the period of 60^s in the European integration. The second part deals with introduction of individual states, their interests and undergone steps. The third part comes to answering the research question and concludes ascertained facts. On the basis of discovered facts this thesis comes to the conclusion that the opinion homogeneity was not omnipresent but it showed only in elemental questions, underneath these opinions differed. Some states made some effort to remedy the French veto, however in consequences it had no chance to success because it was blocked by person of Konrad Adenauer.

Klíčová slova

Evropské hospodářské společenství, francouzské veto, první rozšíření, evropská integrace

Keywords

European Economic Community, French Veto, First Enlargement, European Integration

Title

Attitudes of the European "Five" Towards the First British Application to the European Economic Community

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval všem, kteří mi při psaní této práce pomáhali. Jmenovitě bych chtěl poděkovat svému vedoucímu práce Mgr. Janu Váškovi, Ph.D. za jeho trpělivost a cenné rady, dále díky patří mé rodině, která mi pomáhala jak svým časem, tak psychickou podporou.

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM.....	5
PROHLÁŠENÍ.....	4
PODĚKOVÁNÍ.....	8
OBSAH.....	1
ÚVOD.....	2
1 OD MACMILLANOVY PŘIHLÁŠKY AŽ PO DE GAULLOVO VETO.....	8
1.1 MOTIVY BRITSKÉ PŘIHLÁŠKY.....	8
1.2 CHRONOLOGIE.....	9
1.3 KRIZOVÉ OBDOBÍ.....	10
1.4 PROCEDURÁLNÍ OTÁZKY A PROBLÉMY PŘIJETÍ.....	11
1.5 FRANCOUZSKÉ „NON“.....	13
2 PŘEDSTAVENÍ STÁTŮ.....	15
2.1 NĚMECKO.....	15
2.1.1 <i>Postavení v integraci na počátku 60. let</i>	15
2.1.2 <i>Politické a ekonomické priority Německa</i>	15
2.1.3 <i>Německo a první britská přihláška</i>	17
2.2 ITÁLIE.....	20
2.2.1 <i>Postavení v integraci na počátku 60. let</i>	20
2.2.2 <i>Politické a ekonomické priority Itálie</i>	21
2.2.3 <i>Itálie a první britská přihláška</i>	22
2.3 BENELUX.....	24
2.3.1 <i>Postavení v integraci na počátku 60. let</i>	24
2.3.2 <i>Politické a ekonomické priority Beneluxu</i>	25
2.4 NIZOZEMSKO.....	27
2.4.1 <i>Nizozemsko a první britská přihláška</i>	27
2.5 BELGIE.....	29
2.5.1 <i>Belgie a první britská přihláška</i>	29
2.6 LUCEMBURSKO.....	31
2.6.1 <i>Lucembursko a první britská přihláška</i>	31
3 VÝZNAM BRITSKÉ PŘIHLÁŠKY V KONTEXTU JINÝCH DEBAT.....	33
3.1 NÁZOROVÁ HOMOGENNOST?.....	33
3.2 DŮSLEDKY FAKTICKÝCH ROZDÍLŮ.....	36
3.2.1 <i>Průběh jednání</i>	36
3.2.2 <i>Výsledky jednání</i>	36
ZÁVĚR.....	1
SUMMARY.....	3
POUŽITÁ LITERATURA.....	4

Úvod

Vláda Velké Británie podává v roce 1961, po dlouhodobém odmítání, přihlášku do relativně nově vzniklého Evropského hospodářského společenství (dále jen Společenství). K tomuto zásadnímu kroku Británii donutily ekonomické podmínky a nepříliš povedený pokus o vytvoření konkurenční instituce (Evropského společenství volného obchodu), které mělo sdružovat zbylé státy Evropy do obdobného ekonomického svazku. Společenství se v té době sestávalo z šesti členů, z nichž hlavními aktéry byly Německo a Francie. Dalšími členy byla Itálie a země Beneluxu. Jednání o vstupu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (dále jen Británie) společně s Irskem, Norskem a Dánskem, začala již roku 1961 a trvala dva roky až do francouzského veta roku 1963. Toto veto si de Gaulle obhájil řadou argumentů. Hlavním argumentem byla britská nepřipravenost přijmout zemědělská opatření evropských společenství, dále pak britské vztahy s Commonwealthem a neposledně také britská neochota k ústupkům během vyjednávání britské přihlášky. Společenství nebylo ještě ustálené v jednání o otázkách přijetí, proto se ve své práci zmiňuji i o procedurálních otázkách a problémech vyjednávacích diskuzí a setkání.

Jednání probíhala ve spolupráci celé „Šestky“. Žádost muselo schválit všech šest států jednohlasně, což byl přístup, který si de Gaulle prosadil již v minulosti. Přijetí Římských smluv v roce 1957 měnilo postup přijímání nových členů tak, že Společenství muselo jednat jako celek. Velké diskuse vyvolalo také představení Fouchetova plánu v letech 1961. Tento plán měl řešit i politické aspekty Společenství. Francie pak přichází s druhým Fouchetovým plánem, který je již odmítán ostatními státy jako tzv. krok zpět. V tomto případě se jednalo o rozkol mezi přístupem vedoucí Francie a ostatních států. V této době se formuje postavení Francie jako hegemonu, či jako vedoucího celého společenství, a zbytku států. V literatuře objevujeme o této historické etapě velice málo podrobných informací. Když se v odborné literatuře píše o postoji států Pětky, je tento postoj představen jako homogenní názor, který stojí v opozici k názoru francouzskému.

Postavení právě těchto zbylých států („Pětky“) k britské přihlášce do Společenství je tématem mé bakalářské práce. Jejím předmětem je analýza postojů a názorů jednotlivých států Evropského hospodářského společenství a následně komparace těchto postojů s ohledem na to, zda tyto státy vystupovaly společně ve svých názorech, či nikoliv. Toto vše se bude týkat období 1961 – 1963 s přesahy do historie a také přímé návaznosti na akt francouzského veta. Cílem mého textu je, na základě analýzy a

komparace, najít odpověď na otázku: Nakolik je možné říci, že státy Pětky byly ve svém stanovisku a očekávání od britské přihlášky homogenní skupinou, jak tomu nasvědčuje¹ část literatury, respektive v čem a proč se státy Pětky rozcházejí? Jaké měly tyto faktické rozdíly důsledky pro průběh a výsledky jednání o přihlášce Británie a ostatních států? Diskuze o britském členství ve Společenství je stále aktuální téma, kterému se literatura hojně věnuje v otázce nepřijetí ze strany Francie, nikoliv však z pohledu ostatních států Pětky.

Téma své práce jsem si vybral na základě originality a kvůli různým pohledům na obvykle přehlížený aspekt významného momentu raných dějin evropských integračních procesů. Nabízí se také porovnání, jaké problémy byly pro Společenství řešitelné, a které naopak působily ve Společenství konflikty. Největší motivací k výběru tohoto tématu je však nejednoznačnost určitých historických syntéz, které se věnují dějinám evropské integrace. Ty kladly důraz na různé aspekty při jednání o přijímání Británie, díky čemuž bylo těžké jednoznačně určit hlavní sporné otázky.

Bakalářská práce využívá při výzkumu kvalitativní metodu – jedná se o přehledovou studii srovnávacího charakteru. Tato práce vychází převážně z dostupné sekundární literatury, z části je založena na primárních zdrojích. Hlavním prostředkem k dosažení odpovědi na výzkumnou otázku, bylo dozvědět se dostatečné množství faktů pro zodpovězení výzkumné otázky. Hlavními informacemi, které se dají rozdělit do tří kategorií, byly způsoby evropské politiky jednotlivých států, motivace a cíle směřování státu a zahraniční vztahy s Británií. Na základě faktů byla provedena komparace s cílem zjistit odlišné a společné faktory. V rámci výzkumu tak došlo k analýze množství zdrojů jak obecných, tak konkrétních k danému státu, které se zaměřovaly na období rané evropské integrace. Dále bylo třeba pochopit hlavní zájmy států a jejich priority v integračních procesech a jako způsob výstavby a formát Společenství. Do analýzy byly zahrnuty hlavní názorové proudy, včetně těch protichůdných. Následná komparace pak probíhala rozdělením názorů států na společné a na ty, které se odlišují. Následně byly z komparace vyvozeny důsledky, které vznikly díky těmto rozdílným názorům.

Text mé práce je dělen na tři hlavní kapitoly. V první kapitole je obecně načrtnut historický chronologický vývoj britské přihlášky s přesahem před jejím podáním a těsně

¹ Srovnejte s Petr Fiala et Markéta Pitrová, *Evropská unie* (Praha: Centrum pro studium demokracie, 2009), Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004), Wilfried Loth, *Building Europe: A history of European Unification* (Oldenbourg: De Gruyter, 2017), Petr Luňák, *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce* (Praha: Libri, 1997).

po jejím nezdaru. Dále jsou zde zmíněny procedurální otázky, které chápu jako problém, který se týkal celého Společenství. Jedná se o obecnější rovinu, která čtenáři pomůže pochopit problematičnost situace a také důvod výběru témat v následujících kapitolách.

Z hlediska tématu je nejdůležitější částí mé práce druhá kapitola, která se věnuje představení států Pětky, tedy států Společenství, vyjma Francie. Tato kapitola se dělí do několika podkapitol, které se věnují Německu, Itálii a státům Beneluxu. V kapitole představím hlavní problémy, motivace, důvody a postoje jednotlivých států k britské přihlášce a také následné akce, které tyto státy konaly k prosazení svých zájmů. Kapitola se dále dělí na část věnovanou postavení států v integraci na počátku 60. let dvacátého století, dále pak politické či ekonomické motivaci k britskému přijetí a poslední podkapitolou jsou faktické kroky, které státy během vyjednávání podnikaly. U každého státu je dále zmíněno jeho historické pozadí a vztah k integraci i soudobá vnitropolitická scéna a hlavní aspekty zahraniční politiky.

Následně se pak v třetí kapitole věnuji rozdělení hlavních argumentů pro a proti přijetí Británie do Společenství na ty, které byly státům společné a na ty argumenty, které vycházely z jednotlivých států a byly tudíž odlišné. Druhá kapitola poskytuje dostatečné informace k tomu, abych dokázal odpovědět položenou otázku. Třetí kapitola se zaměřuje na dílčí dopady rozdílnosti a homogenosti názorů uvnitř Pětky.

Kritika použité literatury

Během psaní bakalářské práce jsem kladl důraz na výběr literatury tak, aby poskytovala různé náhledy na danou dobu. Vzhledem k povaze tématu se bakalářská práce opírá jak o zdroje sekundární, mezi které patří dějinné syntézy, i sekundární, v podobě dokumentů poskytnutých Evropskou unií. Tato bakalářská práce se primárně snaží reagovat na neuspokojivé pokrytí daného tématu dosavadní literaturou. Jako první je zde kniha *Evropská unie*, jejímiž autory jsou Petr Fiala a Markéta Pitrová. Tato kniha ve své kapitole věnující se „počátku krize společenství“ jasně stanovuje, že hlavním problémem nepřijetí Británie byla pouze neshoda s plánem Francie na změnu Společenství. V této knize je také naznačeno, že všechny státy byly a priori pro přijetí a dále neřešily ostatní faktory. Jediným faktorem zmíněným v této knize je odlišnost britské ekonomiky a průmyslu oproti tomu kontinentálnímu, což je podloženo citací de Gaulla.² Další knihou je *Budování Evropy* od Pierra Gerbeta. Tato kniha zpracovává mnou

² Petr Fiala et Markéta Pitrová, *Evropská unie* (Praha: Centrum pro studium demokracie, 2009) str. 88.

zkoumané téma v kapitole „První kandidatura Velké Británie, Velký záměr prezidenta Kennedyho a veto generála de Gaulla“³. Tato publikace bere zkoumání tohoto problému ze širšího hlediska, věnuje se i problémům spojeným s přítomností USA a jejich vlivu na západní Evropu. Toto pojetí je taktéž neuspokojivé, protože ačkoliv bere na vědomí ovlivnění ze strany USA, už kniha více nerozebírá názorovou odlišnost. Jen stanovuje, že státy Beneluxu chtěly prosperovat převážně ekonomicky. Další knihou, vůči které se tato práce vymezuje, je kniha *Building Europe* od německého historika Wilfrieda Lotha. Tato kniha popisuje více holistický pohled na nepřijetí Británie a problematiku Fouchetových plánů. Nebere však v potaz zájmy států, ale řadí je do skupin podporovatelů, kam zapadá Pětka, a oponentů. Tato kniha se problematikou zabývá ve dvou podkapitolách, které zakončuje vznik Francouzsko – Německé smlouvy. Ve své práci se tak částečně vymezují vůči homogenitě podporovatelů, kteří podle knihy stáli o přijetí za každou cenu. Ve své práci studují motivy a zájmy států detailněji. Další knihou, která se netýká přímo dějin Evropské unie, je *Západ* od českého historika Petra Luňáka. Tato kniha poskytuje informace o postoji Francie a představuje její pohnutky během vyjednávání o přijetí Británie do Společenství.

Všechny tyto historické syntézy se zabírají různými aspekty problematiky britské přihlášky do Společenství. Hlavním problémem všech těchto syntéz je, že se k této problematice nestaví holistickým způsobem. Má práce se tak vymezuje v tom, že pojímá problematiku britského přijetí z různých aspektů, které v té době hrály jakoukoliv relevantní roli, jako například agendu Společenství či názorovou heterogenost uvnitř Společenství.

První kapitola čerpá z knihy *Budování Evropy* od francouzského historika Pierra Gerbeta. V této knize se autor více věnuje vyjednávání a problematice Fouchetových plánů a jejich propojení s následným vyjednáváním o britské přihlášce z jejího organizačního a osobního hlediska. Dalším důležitým zdrojem byly knihy, které se věnují vztahu Británie a evropských společenství. Stěžejní knihou v této oblasti je *Britain and the European Union* od Andrew Geddes, ředitele Migration Policy Centre. Kniha zkoumá britský vztah k pojetí společenství. Tato kniha tak pomáhá nastínit motivaci a zájmy Británie. Dále se jedná o stěžejní díla od autora britského historika Pierse Ludlowa, například *Dealing with Britain: the Six and the First UK application to the EEC*. Další literaturou, ze které vychází první část mé práce, jsou i primární zdroje v podobě

³ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 183.

dobových dokumentů a záznamů z vyjednávání kolem britské přihlášky, které mi byly poskytnuty z archivu Evropské unie.

Ve druhé kapitole využívám literaturu, která se zaměřuje na dané státy. V kapitole věnující se Německu vycházím hlavně z díla *Britain and Germany in Europe 1949-1990* od britských historiků Jeremy Noakese a Jonathana Wrighta a německého historika Petera Wendeho. Tato kniha byla zaměřena na celkový vztah Německa a Británie, osvětlila mi přesné motivace a způsoby, kterými spolu tyto státy jednaly. V kapitole věnující se Itálii mi jako zdroj sloužila kniha *Italy's foreign policy* od Antonia Versoriho, italského historika. Tato kniha se věnuje vnitrostátním problémům stejně tak jako evropské politice Itálie a motivacím a zájmům, které Itálie spatřovala v přijetí Británie do Společenství. Státům Beneluxu se pak věnuje kniha *The Member States of the European Union*, jejímiž autory jsou Simon Bulmer, profesor na universitě Sheffield, a Christian Lequesne, profesor na College of Europe. Z této knihy jsem byl schopen zjistit postavení států Beneluxu během 50. let a dále pak jejich postavení při vyjednávání. Jednotlivým státům Beneluxu se pak zabývá řada akademických článků, a sekundární literatury. Za zmínku stojí článek od Mathieua Segerse, holandského historika, *De Gaulles's Race to the Bottom: The Netherlands, France and the Interwoven Problems of British EEC Membership and European Political Union*. Tento článek se věnuje přesně danému tématu a časovým rozsahem pokrývá i zaměření mé práce. Z této práce je vidět přesný pohled a specifické postavení Nizozemska, které pak rozebírám ve své práci.

Problémem literatury však zůstává její častá neobjektivnost. Ve výše zmíněných zdrojích, které se věnují jednotlivým státům, se stává, že autor, který pochází ze státu, o kterém píše, přispívá k jisté neobjektivitě. Jev, který jsem spatřoval, se projevoval v přidávání vážnosti činům, které dané státy konaly během vyjednávání a před ním. Například v *Italy's foreign policy* autor tvrdí, že Italové byly v pozici rozhodného hráče ve Společenství. Stejně tak v literatuře zaměřené na Nizozemsko, je Nizozemsko představeno jako nejsilnější hráč v daných vyjednáváních. Z těchto literatur pak čtenář nabývá dojmu, že pokud by se státy spojily ve svých snahách, tak by byl výsledek vyjednávání o vstupu Británie opačný. Proto z těchto zdrojů čerpám s vědomím toho, že v jistých ohledech nejsou úplně objektivní.

Primární zdroje byly pak využity jako podpůrný zdroj. Využíval jsem poskytnuté dokumenty z archivu Evropské unie. Tyto dokumenty se skládaly z proslovů a následných dílčích výsledků v technických jednáních o britské přihlášce. Tyto dokumenty mi

pomohly analyzovat to, že problémy nebyly pouze na politické scéně, ale také v technických otázkách, které muselo Společenství řešit již během vyjednávání. Tyto otázky činily na úrovni Společenství řadu problémů, ke kterým se vyjadřovaly jednotlivé státy.

1 Od Macmillanovy přihlášky až po de Gaullovo veto

1.1 Motivy britské přihlášky

V roce 1957 vzniklo Římskými smlouvami Evropské hospodářské společenství. Zakládajících šest států tvořily Francie, Německo, Itálie a země Beneluxu. K zakládajícím členům byla přizvána i Velká Británie, která však odmítla s tím, že obchody s Commonwealthem jsou stále prioritou.⁴ Záhy se ale pro Brity začala situace v koloniích zhoršovat, s ohledem na světovou politiku dekolonizace, kdy jejich obchod s Commonwealthem začal klesat z původních 48% Britského importu v roce 1954 až na 19% v roce 1972⁵. Po ztrátě kolonií v jižní Africe došlo i ke ztrátě zahraničního obchodu s těmito zeměmi. Britům zbyly „pouhé“ obchody s Commonwealthem. Teprve potom si Británie uvědomila, že je důležité obracet obchod i na „kontinent“. Došlo tedy k založení ESVO (Evropské sdružení volného obchodu). ESVO fungovalo jako konkurenční organizace vedle Společenství, které spojovalo do obchodního svazku členské státy, které tímto členstvím získávaly výhody podobné těm ve Společenství. Jednalo se o organizaci volného obchodu mezi zeměmi mimo Společenství. Brzy však došlo k rychlému rozvoji Společenství, kterému nemohlo ESVO svou povahou postačovat a nezbývalo, než závidět⁶. ESVO se stalo nedostatečným, spojovalo málo států a nešlo je považovat za rovnocenného konkurenta Společenství.

Velká Británie, jako součást Západní Evropy, začala být v izolaci. Odvracení se jejich bývalých partnerů nutilo Brity k tomu, aby se znovu začali orientovat na již jednou odmítnuté evropské společenství. Západní Evropa v této době byla prosperující. Státy se dokázaly dohodnout na řešení řady otázek, které by mimo společenství nebylo možné. Silné postavení jednotlivců však nedovolilo se některými otázkami zabývat. Francie měla v hlavním zájmu jaderný program a zemědělství, Německo ekonomický růst. Velká Británie zase na druhou stranu potřebovala „nezůstat pozadu“. Tuto motivaci naznačil i E. Heath, člen Macmillanova kabinetu a první britský vyjednaváč vstupu, během své

⁴ Stephen George, *An Awkward Partner: Britain in the European Community* (Oxford: Oxford University Press, 1998) str. 28.

⁵ „Negotiations with the United Kingdom“

<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/f0d3b03b-cbe2-484a-8d17-466e7a6bf34a> (přístup 19. 3. 2018).

⁶ George Wilkes, *Britain's Failure to Enter the European Community, 1961-63: The Enlargement Negotiations and Crises in European, Atlantic and Commonwealth Relations* (Londýn: Routledge, 1997) str. 51.

první přednášky v Paříži. Ačkoliv tato řeč byla silně politická, je zde zřejmé, že Británie neměla jiné řešení, než se do Společenství pokusit dostat.

1.2 Chronologie

Rok 1961, kdy Británie podává svou první, z celkově tří přihlášek, byl vyústěním záměru Britů, který představoval obrat v jejich zahraniční politice i přesto, že Konzervativní vláda byla doposud proti vstupu Británie do Společenství, stejně jako deset let předtím ta Labouristická při projednávání Schumanova plánu. Důvody byly hlavně ty, že členství v evropských společenství nemělo hlavní prioritu oproti vztahům s USA a také kvůli zachování dosavadní podoby britské zemědělské politiky. Přihláška byla podána 9. 8. 1961. Hlavním iniciátorem byl Harold Macmillan, britský premiér. V očích „Šestky“ byla tato přihláška tzv. „zkouškou odhodlanosti vzdát se britské tradiční role ve světě, a projevit ochotu vytvářet si loajalitu vůči zcela jiným subjektům. Přijetí se z počátku zdálo mít všeobecnou podporu“.⁷ Podání přihlášky pak bylo krokem, který se zdál jediným logickým východiskem s ohledem na styl britského mezinárodního obchodu, který byl nucen se stáčet směrem ke kontinentální Evropě. V této době byli již ostatní členové Společenství dobře integrováni. Británie díky jejich „special relation“⁸ (termín poprvé použitý roku 1946, který upřesňuje semknutost ekonomických, obchodních, vojenských a jiných spoluprací mezi Británií a USA) s USA působila, jako kdyby nebyla součástí Evropy, a proto podání přihlášky doprovázely rozporuplné názory. Její přihláška nejvíce vadila Francii, a proto poté vyústila ve veto, zabráňující vstupu nejenom Velké Británii, ale celému balíku zemí, hlásících se do Společenství.

Vyjednávání se státy Šestky začala 10. 10. 1961 v Paříži. Při zahájení přednesl svůj projev Edward Heath. V tomto projevu bylo několikrát zdůrazněno, že Británie chce být plnohodnotným členem Společenství a vždy jím chtěla být. Dále byl zmíněn fakt, že vstupem Británie do Společenství se změní její postavení jako organizace a také její vnitřní poměry.⁹ Jako další bod bylo představení problematiky Commonwealthu. Všechna tato témata byla v té době ožehavá. Británie tímto proslovem spíše rozdmýchala

⁷ Petr Fiala et Markéta Pitrová, *Evropská unie* (Praha: Centrum pro studium demokracie, 2009) str. 82.

⁸ Mathieu Segers, „*De Gaulle's Race to the Bottom: The Netherlands, France and the Interwoven Problems of British EEC Membership and European Political Union, 1958–1963*“, *Contemporary European History* 9, č. 2 (2010) str. 112.

⁹ „Edward Heath, „Statement by Edward Heath“ (proslav, Paříž, 10 October 1961)“

https://www.cvce.eu/en/obj/statement_by_edward_heath_paris_10_october_1961-en-d990219a-8ad0-4758-946f-cb2ddd05b3c0.html.

žhavé uhlíky problematických témat. Celkově vyznění projevu mělo působit jako pochlebování.

Britové měli požadavky na zmírnění a změnu svého postavení. Jak zmínil již Macmillan ve své přihlášce: „[Šestka] musí vzít v potaz speciální vztah s Commonwealthem a specifické [britské] zájmy v zemědělství.“¹⁰ Rozdílem bylo, že kontinentální Evropa působila jako jeden unitární celek a naopak Británie, působila izolovaně. Další z řady požadavků Británie bylo přihlídnutí k jejímu vztahu k již bývalým, koloniím. Vztah USA a Velké Británie byl Evropě znám. Společenství předpokládalo, že když se Británie hlásí do Společenství, toto „special relation“ dále nebude aktuální. Opak byl pravdou, a proto také došlo k řadě nepřijemností. Přes toto vše se Britům snažilo vyhovět, protože se očekávalo, že Británie přijme na posledních jednáních zbylé požadavky a vstoupí do Společenství.

1.3 Krizové období

V některých novodobých syntézách se hovoří o tzv. období krize společenství. Tato krize nastává již rokem 1958 a trvá do roku 1969.¹¹ Krize se projevovala na několika úrovních, a to chronologicky nejprve koncepční krize budoucí formy Společenství, jednání o Fouchetových plánech, jednání o Evropské politické unii a Společné zemědělské politice a neposledně rozšíření o další členy Společenství. Je důležité si připomenout, že v této době nebyl jediným problémem přístup Británie do Společenství, ale jednalo se o dobu velmi bohatou na krize. Nejprve se podívejme na rozpory koncepční.

Společenství stálo před důležitou otázkou a to kam směřovat následné kroky Společenství. Nabízely se dvě možnosti. První by znamenala propojení evropských a atlantických organizací. Druhá by znamenala vytvoření dalších nových institucí a orgánů, které by zajišťovaly Evropě soběstačnost na poli mezinárodní bezpečnosti a ekonomiky. Je jasné, že některé státy, které měly vřelé vztahy jak s Británií a taktéž s USA, tuto možnost uvítaly. Francie však naopak chtěla izolovat západní Evropu v „uzavřeném“ společenství, z kterého by profitovaly pouze tyto státy. Tento teoretický rozpor poté prosakuje i do ostatních překážek, kterým muselo Společenství čelit. Tento postoj pak nejvíce ovlivnil i přímé vyjednávání o podobě Společenství jako takového. Francie chtěla

¹⁰ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 156.

¹¹ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 157.

uzavřené Společenství řízené státy, státy Pětky se pak shodovaly na postoji sdružení s evropskými institucemi.

Jediným úspěchem v době těchto krizí byl vznik Společné zemědělské politiky (SZP). Státy se víceméně dohodly na jejím fungování s účinností od roku 1962. Jednání tedy probíhala během ostatních problematických okamžiků. SZP měnila zemědělské tarify, stejně tak zajistila základní principy obchodu mezi státy Šestky.

Stejně tak jako následná změna, Fouchetovy plány¹² měly změnit podobu celého Společenství. Na jednu stranu měly zjednodušit způsob hlasování, ale následně, v reakci na již výše řečené, se řada států nemohla shodnout na podobě Společenství. První Fouchetův plán byl představen roku 1961 a druhý následně o rok později. Fouchetovy plány byly hlavním problémem 60. let, znamenaly totiž změnu vzhledu Společenství a jeho následný vývoj. Státy Pětky se soustředily na projednávání těchto plánů více, než se soustředily na britskou přihlášku. Ani jeden z těchto plánů se neuskutečnil. Koncepční rozpory zabraňovaly jakýmkoliv změnám na vzhledu a funkčnosti Společenství jako takového. Snaha o vznik Evropské politické unie (EPU).

Fouchetovy plány představovaly diplomatickou iniciativu na institucionální změnu, která se měla projevit snížením míry supranacionalismu uvnitř Společenství. Výsledkem mělo být uvolnění dosavadních vztahů a vytvoření užšího mezivládního modelu, založeném na kooperaci suverénních států.¹³

Více o jednotlivých problematikách a jejich vlivu na následné rozhodování viz níže.

1.4 Procedurální otázky a problémy přijetí

Podle právní úpravy (čl. 237 Římské smlouvy¹⁴) musela Komise souhlasit s přijetím nových členů a otázek spojených s rozšířením společenství. Nejdříve jednání probíhala s jednotlivými členskými státy, později se ustanovil výbor sestávající se z ministrů členských států. Postupně se začala prosazovat role Komise, která sloužila jako mediátor a rádce, jak připomínal tehdejší předseda Evropské komise W. Hallstein ve

¹² Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 177.

¹³ Anthony Teasdale, „The Fouchet Plan: De Gaulle’s Intergovernmental Design for Europe“ LSE „Europe in in Question“ Discussion Paper Series, č. 117 (říjen 2016) str. 5.

¹⁴ Evropská společenství, 1958, „Římské smlouvy“
https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/tratatul_de_la_roma.pdf.

svém projevu z dne 5. 2. 1963¹⁵. Komise se snažila postupně nacházet kompromis mezi názory Šestky a Británie. Vyjednávání byla vedena hlavně během roku 1962, kdy byl ustanoven Výbor zástupců (Committee of Deputies), kde byly reprezentovány státy Šestky, které pak jednaly spolu s Británií. Diskuse postupovala nejdříve pomalu, kvůli problémům s projednávání Společné zemědělské politiky (SZP). Následně se pak čekalo urychlení v polovině roku 1962. V této době probíhaly různé názory na změnu procedurálních otázek ve vyjednávání s Británií. Pokud měly státy Šestky vystupovat jednotně, muselo by to být za cenu toho, že se jejich role jako jednotlivců úměrně sníží.¹⁶ Postoj v procedurálních otázkách a v otázkách priority projednávání britské přihlášky do Společenství jej rozdělil na dva tábory.

Německo, Británie, Belgie a Nizozemsko byly na straně zvýšení priority a urychlení a na druhé straně byly státy, které ke změně vyjednávání nechtěly přistoupit. Problémy s ustavením procedurálních otázek vyjednávání skončily po krátké přestávce, kdy se vedení ujala Komise. Při vyjednávacích pohovorech se narazilo na řadu problémů, které měly některé státy s ohledem na své národní zájmy vůči Velké Británii, ale také takové problémy, které se netýkaly přímo Británie. Británie již sice ztrácela svůj vztah s USA, které se naopak snažily podpořit evropské integrační procesy pomocí investic, ale hlavní byl strach z toho, že USA z těchto investic posílí a zároveň se vstupem Británie bude schopna ovládat evropskou politiku. Další problém představoval import ze zemí Commonwealthu a vztah Británie s těmito zeměmi, který byl řešen v průběhu vyjednávání jako jeden z prioritních problémů, kdy se musela vyřešit podpora rozvinutých a rozvíjejících se států.¹⁷ Hlavním problémem, kterým oponovala Francie, byla anglická zemědělská politika a nepřijetí stejných tarifních kvót. Británie měla nastavené nízké cenové tarify oproti kontinentální politice zemědělství, spolu s jejím přijetím se však počítalo i s přechodným obdobím, ve kterém by se Británie přeorientovala na kontinentální styl. Mimo problémy, které se týkaly přímo Francie, byly viditelné i problémy uvnitř samotných institucí. Francie si kladla nároky na změnu způsobu financování společenství. Není pochyb, že největší zájem na nepřijetí Británie měla právě Francie. Reakce ostatních států Společenství na nepřijetí Velké Británie se dají pojmout

¹⁵ Walter Hallstein, „Statement on the negotiations concerning Great Britain's accession to the European Economic Community“, (proslov, Evropský parlament, Štrasburk, 5. února 1963) Central Archives of the Council of the European Union.

¹⁶ Piers Ludlow, *Dealing with Britain: The Six and the First UK Application to the EEC* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997) str. 113.

¹⁷ Draft Report on the State of Negotiations, Brussels, 6.4.1962, RU S 55 62, Central Archives of the Council of the European Union, str. 5.

různě. Hlavními aspekty, které spojují všechny státy „Pětky“ jsou pak převážně hospodářské a politické.

Názory byly rozdílné, ale co se týká přijímacích rozhovorů a jednání, tak se země Pětky ve svém názoru shodovaly a byly schopné po řadě jednání dojít konsensu, se kterým byla Británie schopna souhlasit. To, co však spojovalo všechny země, byl názor, že přijetí Británie by znamenalo příchod dalšího velkého hráče do zahraniční politiky, který by působil jako „protipól“ vedoucímu názoru Francie a Německa. Problém však nezůstával jen v politické rovině, ale přesouval se i do roviny institucionálního pojetí samotného společenství. Němečtí obchodníci např. očekávali liberalizaci trhu, kterou by si získali větší manévrovací plochu. Strach však budil, hlavně u „Evropanů“, vstup Británie spolu se Skandinávskými zeměmi v tom, že by došlo k rozmělnění institucí a odmítnutí nadnárodního prvku integrace, který by pak zabránil veškeré federalizaci.¹⁸ Sám Jean Monnet byl myšlence přijetí nakloněn. Pokládal přítomnost Britů v evropské integraci za samozřejmé, což by pomohlo dokončit evropskou výstavbu, která začala bez ní.¹⁹ Avšak muselo by dojít k určitým změnám.

1.5 Francouzské „non“

Průběh jednání byl upraven tak, aby vyhovoval oběma stranám. Na jednu stranu byly přijaty veškeré výhody a výjimky, které hrály do karet Britům. Na straně Společenství však byla přijata podmínka jednohlasného rozhodování o záležitostech týkajících se přijetí nových členů. Hlavním argumentem Francie v té době bylo, že způsob a styl vedení zemědělství v Británii je odlišný od kontinentálního. Tento argument byl pro Francouze klíčový. Ve Společenství převažoval názor „Británie se snaží uchvátit evropské společenství a zasadit jej pevně do svého bloku spolu s USA“²⁰. V tomto prohlášení je patrná obava, že přijetí Británie je i částečným přijetím USA.

Velká Británie měla obavy z požadavků Společenství. Jejich strach částečně zmírnilo De Gaullova prohlášení o „organizované kooperaci mezi státy [ES]“.²¹ Postoj velké Británie a také většiny Společenství směřoval k tomu, aby společenství fungovalo na úrovni mezivládní a nikoliv na nadnárodní. Státníci Británie a Francie jednali o přijetí stejně tak, jako zbylé státy mezi sebou. I již zmíněné změny, které si vydobyla Francie,

¹⁸ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 185.

¹⁹ Ibidem str. 186.

²⁰ Andrew Geddes, *Britain and the European Union* (Londýn: Palgrave Macmillan, 2013) str. 26.

²¹ Ibidem str. 28.

byly přípravou pro přijetí. Roku 1962 bylo ve všeobecném povědomí, že přijetí Británie zpomalí vznik „Spojených států evropských“. Toto riziko bylo společenství ochotno podstoupit výměnou za geografické rozšíření ES.²² Pak přišel rok 1963.

Británie se nehodlala vzdát svých požadavků na exkluzivní zachování svého dosavadního systému podpory zemědělství, i když se vedly dohady o tom, že Británie by na posledních debatách ustoupila.²³ Tento styl zemědělské podpory by neměl konkurenci v cenách plodin zbylých států. Británie dále pokračovala ve svých nadstandartních vztazích s USA. Při jednání s De Gaullem, kterého se ujal Edward Heath, jim bylo doporučeno se více zaměřit na Evropu. Spolu s Británií podalo hromadnou přihlášku také Dánsko a Norsko. Podle pravidel musela být zamítnuta nebo přijata celá přihláška. Když se začátkem roku 1963 ozvalo z Francie „non“ znamenalo to nepřijetí všech těchto států.

²² Andrew Shofield, „After Brussels“ Foreign Affairs 41, č. 4 (červenec 1963)
<https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/1963-07-01/after-brussels> (staženo 10. 5. 2016).

²³ Ann-Christina L. Knusden, „Le retour à l’Europe?“ Journal of European Integration History 11, č. 2 (2005) str. 26.

2 Představení států

2.1 Německo

2.1.1 Postavení v integraci na počátku 60. let

Pokud mluvíme o Německu, myslíme tím, pro případ této práce, Spolkovou Republiku Německo (dále tedy jen Německo). Rozhodnutí Francie bývala vždy podporována právě Německem, příkladem mohou být shodné postoje během jednání o Římských smlouvách. Společně s Francií tvořilo hlavní jádro evropského společenství. Německo si však odporovalo se svým spojencem hlavně co se ekonomické stránky a financování Společenství týče²⁴. Německo také nezastávalo stejný pohled na budoucnost Společenství. Německo se postupně stávalo silnou protiváhou Francie a bylo tak jediné, které dokázalo přímo konfrontovat Francii v ekonomických otázkách. Postupem času rostl ekonomický vliv Německa v rámci Společenství. V roce 1963 se vztahy mezi Německem a Francií ustálily a vypracovaly se až na tandem²⁵, který vedl evropská společenství. Rozvoj Německa byl zřetelně rychlejší než v ostatních zemích Společenství a jeho dychtivost po dalším volném trhu, v podobě Británie, který by vedl k rozvoji obchodu, byla jasná. Německo se snažilo prosadit své zájmy (viz níže) také tím, že se snažilo vyhybat se vedoucí pozici v řešení závažných otázek.²⁶ Jeho postavení rostlo na síle a nakonec vyústilo v postavení velmi silného hráče ve vyjednávání ekonomických otázek, to pak vedlo k francouzským snahám si Německo více získat. Na počátku 60. let však nebyla tato síla na tolik významná, aby bylo Německo schopno ovlivňovat nálady ve Společenství, např. v otázkách přijetí nového člena. Jeho vyjednávací taktiky byly vedeny spíše v ústraní mimo hlavní vyjednávací rozhovory.

2.1.2 Politické a ekonomické priority Německa

Již od konce druhé světové války zůstávají hlavními vnitropolitickými cíli Německa sjednocení, poválečná obnova a ekonomický růst, hlavně tedy profitování z ekonomických aspektů Společenství. Unifikace byla otázkou mimo Společenství, ale Společenství mohlo zaručit ekonomický růst a obnovu země. Německé priority byly ovlivněny politickou motivací a národním zájmem. Jako první je zde ekonomický zájem.

²⁴ George Wilkes, *Britain's Failure to Enter the European Community, 1961-63: The Enlargement Negotiations and Crises in European, Atlantic and Commonwealth Relations* (Londýn: Routledge, 1997) str. 52.

²⁵ Wolfgang Wessels et al, *Fifteen into One? The European Union and Its Member States* (Manchester: Manchester University Press, 2003) str. 138.

²⁶ Simon Bulmer et Christian Lequesne, *The Member States of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2013) str. 81.

Velkou roli zde hrály obchodní a průmyslové kruhy, které však spatřovaly pouze výhody plynoucí z rozšíření se o dalšího člena, který měl ještě k tomu vazby na státy Commonwealthu. Na rozdíl od francouzských průmyslníků, byli jejich protějšky v Německu ve výhodě. Německá ekonomika vzrůstala a dosavadní trh byl pro tyto obchody již malý. Hlavní výhodou, kterou Německo spatřovalo v přijetí Británie, bylo rozšíření trhu o další zemi a následně otevření trhu s ní. Je třeba podotknout, že s přijetím Británie by vstoupila i řada dalších států, které společně s Británií podaly přihlášku (viz výše). Výsledkem bylo, že politické názory byly silnější než tyto ekonomické požadavky podnikatelské a obchodní sféry.²⁷

Jednotlivé spolkové země měly taktéž vliv na utváření pohledu na přijetí Británie. Hlavní motivací pro podporu rozšíření Společenství byly peníze.²⁸ Británie byla devátým největším odběratelem zahraničního obchodu Německa. V roce 1960 činil podíl německého exportu do Británie 5.4%²⁹ z celkového exportu. V průběhu 50. let se řada spolkových zemí vyjádřila, že jejich obchod tvoří cca. 30% se zeměmi, které se mají stát součástí ESVO. Hlavně severní spolkové země měly odjakživa obchodní vztahy s těmito státy. Obchod se tedy nezaměřoval pouze na Británii, ale i na zbývající státy nově vznikajícího ESVO. Největší podíl na německých exportech mělo Švýcarsko, které se svými 7% podílu na exportu mělo větší význam, než samotná Británie. Dalo by se říct, že celý obchodní přebytek byl obchodován výhradně se zeměmi ESVO.³⁰ Ekonomický zájem nebyl samozřejmě cílem pouze obchodníků. Vláda s těmito spolkovými zeměmi zastávala stejné stanovisko. Pro dosažení ekonomického cíle bylo třeba se pohybovat v určitých mantinelech, které nastavovala zahraniční politika.

Zájem na připojení dalšího člena společenství byl i v některých vládních kruzích. Z počátku spatřujeme názor Konráda Adenauera, který se snažil připojit Británii za každou cenu. O těchto krocích však hovořím níže. Politický zájem spatřovalo Německo ve svém upevnění pozice a v celkovém vlivu ve Společenství. Vstupem dalšího hráče, který by byl schopný konkurovat Francii, by došlo ke snížení váhy vedoucího názoru Francie a Německa, a jednotlivé státy by se mohly snáze prosadit při vyjednáváních v rámci Společenství. Německý hlas by byl tedy více slyšet, na úkor oslabení

²⁷ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 188.

²⁸ Peter Wende et al., *Britain and Germany in Europe 1949-1990* (Oxford: Oxford University Press, 2002) str. 97.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem Str. 99

francouzského hlasu, a Německo by se mohlo vázat i na jiné názorové partnery. Německo totiž stálo proti dosavadní politice a formě vedení Společenství. Bylo proti „staromódnímu“ stylu preferovanému Francií. Již z historického hlediska se přístupy k řešení problémů v těchto dvou zemích lišily. Německo se snažilo prosazovat multilaterální vztah mezi zeměmi Šestky. S podáním britské přihlášky však dochází k rozkolu v německé vládě. Zprvu přímočarý Adenauer zastával čím dál více ambivalentní postavení a klonil se spíše k rozdělení ESVO a Společenství. Na druhou stranu Ludwig Erhard, ministr hospodářství za CDU, zastával názor ekonomického propojení celé Evropy. Adenauer však změnil názor až s přibývajícými podmínkami, které si kladla Británie. Němci si byli vědomi důsledků přijetí s takovými podmínkami a dále také s dobou, po kterou by Británie musela mít tyto podmínky v účinnosti. Odchýlení Adenauera od myšlenky připojení Británie ke Společenství se odehrálo na přelomu roku 1962 a 1963, kdy již byla vidina spolupráce s Francií jasná³¹.

Avšak hlavním zájmem Německa v 60. letech bylo spojení Německa zpět do jednoho státu. Německo vědělo, že jako první je třeba zlepšit vztahy s Francií. O to se pokoušel K. Adenauer³². Německo si vztah s Francií vypracovávalo postupně a k zpečetění tohoto vývoje došlo roku 1963 podpisem Francouzsko – Německé smlouvy, tzv. Elysejské smlouvy. Tato smlouva zaručovala úzkou spolupráci ve všech oblastech mezi Francií a Německem. Díky této smlouvě vznikla osa Paříž – Bonn, která se měla stát hlavní silou ve Společenství. Francie propagovala tuto smlouvu z důvodu zlepšení postavení Společenství oproti ostatním organizacím, které se formovaly a zesilovaly vztah mezi Británií a USA, jmenovitě pak NATO. Co se týče jeho vztahu s USA, tak Německo bylo bráno jako věrný spojenec. Závislost na amerických strategických garancích a omezenost zahraniční politiky mu ani žádnou jinou možnost nedávaly.

2.1.3 Německo a první britská přihláška

Adenauer, Erhard, Kiesinger a stejně tak i později vláda Willyho Brandta zastávala názor připojení Spojeného království blíže, a když to bude možné, tak i poskytnutí plnohodnotného členství ve Společenství. Na rozdíl od Británie, která nejdříve nechtěla přistoupit ke Společenství, německá politika se ubírala stálým směrem. Německo poskytovalo Británii hlavně rady k vyjednávání, které měly dopomoci oběma

³¹ Peter Wende et al., *Britain and Germany in Europe 1949-1990* (Oxford: Oxford University Press, 2002) str. 104.

³² Wolfgang Wessels et al., *Fifteen into One? The European Union and Its Member States* (Manchester: Manchester University Press, 2003) str. 120.

stranám. Británie tyto rady nebrala při první přihlášce tolik vážně. Německo nebylo jejím hlavním zájmem ve vyjednávání. To je také patrné z toho, že daleko více bilaterálních setkání činila britská vláda s Francií nežli s Německem. Německo bylo však ve svém postavení dobrodince limitováno. Jak bylo řečeno dříve, jeho záměrem bylo dostat Spojené království do blízkého svazu se společenstvím, ale Německo nehodlalo překročit určité hranice. Hlavním mantinelem Německa byl vztah s Francií a také vývoj samotného evropského společenství. Pokud by došlo k protlačení přijetí Británie do společenství, tak by to znamenalo rozdělení a následně možný úpadek myšlenky Společenství. Vláda se tak snažila možnými způsoby podpořit Británii, ale nemohla věnovat takové úsilí, aby se Británie dostala bez problémů i přes námitky Francie. Proto můžeme sledovat postupné potlačení německého národního zájmu, kterým bylo přijetí Británie, a který byl tlačěn vnitropoliticky, aby byla udržena stabilita Společenství jako takového. Z bilaterálního vyjednávání se Německo snažilo vyvázat a nechat tak rozhodnutí na finálním verdiktu na Paříži, Londýně nebo Bruselu. Z očekávaného politického protežování Británie tak sešlo a rozhodnutí o rozšíření bylo přenecháno na procedurální vyjednávání v rámci Společenství. Tato jednání, která však probíhala v Bruselu, nebyla Britům nijak zvlášť nakloněna.

Během období listopadu 1960 až do léta 1961 proběhla řada méně formálních rozhovorů mezi Británií a Německem. Německo se snažilo podpořit Británii a také ji poskytnout rady. V zájmu Německa bylo vytvoření trilaterálních jednání a to mezi Francií, Británií a právě Německem. Toto protlačování a další, na první pohled pozitivní podpora Británie, byla občas ke škodě. Roku 1961 Německo víceméně slíbilo Británii účast na projednávání SZP, i když Británie nebyla fakticky členem Společenství. Británie tak s velkým očekáváním podílu na vytváření politik musela čelit oznámení Francie, že do žádného jednání nebude připuštěna, z důvodu toho, že nečlenské státy se nemohou na vytváření politik podílet. Je otázkou, na kolik již v této době Francie věděla o případném s přijetím. Další náznak německých dobrých vztahů nacházíme již v roce 1962. Němečtí představitelé Rolf Lahr a Günther Harkort důrazně tlačili na Společenství, aby bylo co nejvíce štědré.³³ Štědrotí je myšleno to, aby veškeré podmínky Británie, které byly možné, byly schváleny. Když byl následně návrh Británie na podmínky zemědělství a obchodu s Commonwealthem označen ostatními státy Pětky za „zpátečnický“, byl to

³³ Peter Wende et al., *Britain and Germany in Europe 1949-1990* (Oxford: Oxford University Press, 2002) str. 99.

právě Lahr, který vedl obhajobu tohoto návrhu. Problémy byly tedy hlavně v rozporu mezi zástupci Německa přítomných na vyjednávání a jejich vládou. K. Adenauer obvinil Lahra z anglofilství, které může ohrozit vztah Německa a Francie. Roku 1963 však již zbyly jenom snahy Německa společně s Belgií připojit Británii alespoň pomocí zóny volného obchodu, která by Británii zakomponovala alespoň do ekonomické sféry Společenství. Dalším návrhem bylo zapojení Británie do účasti na legislativním procesu Společenství. Všechny tyto plány skončily pouze na rýsovacím prkně. Německo vytýkalo odstředivý postoj Británie k německé vládě. Británie, již z důvodu toho, že její názor na přijetí od Francie je možný jen cestou „úplatků“,³⁴ volila vyjednávání s Francií jako svůj hlavní cíl bilaterálních dohod. Německu se podařilo zvládnout alespoň jednu věc v návaznosti na zamítnutí britské přihlášky. Snahou Německa bylo udržet myšlenku rozšíření Společenství a současně také informovat Británii o dění v Bruselu. Díky německému nátlaku nebyl De Gaulle schopný celou tuto záležitost s rozšířením o další členy smést ze stolu. Nepřijetí Británie do Společenství nemá na svědomí Německo. Německo bylo jedním z mála států, jehož největším zájmem bylo britské připojení.

Jedním z faktorů, který také ovlivnil podání britské přihlášky do Společenství, byl problém nasazených britských jednotek a jejich financování na území Německa. Tyto jednotky byly do Západního Německa umístěny po druhé světové válce za účelem obrany okupační zóny a následně tam zůstaly, aby Německo bránily během Studené války. Problém spočíval hlavně v neúnosnosti financování těchto jednotek kvůli směně měny a prohlubování negativní platební bilance.³⁵ Británie musela, tak jak to zavedlo NATO, hradit náklady na vojáky ze svého. Británii se nedařilo tento problém vyřešit, protože politika udržení těchto vojsk byla příliš vázaná na měnovou politiku upevnění „sterlingu“. Následné zadlužení Británie a snaha vyjednat si lepší podmínky z německé strany, jako např. zaplacení části převodních poplatků Němci, nutily Británii snížit jakékoliv další náklady. Náklady se mohly snížit i jinými způsoby, například přistoupením Británie do Společenství, čímž by došlo k omezení nákladů na převod měny a snížení negativní platební bilance.³⁶ Británie by nebyla schopna obstát ve válce dvou tarifních zón mezi ESVO a Společenstvím. V tomto případě se dá mluvit o faktoru, který ovlivnil britské motivy pro vstup tím, že za slíbené ústupky bylo schopno Německo poskytnout nutnou

³⁴ Ibidem. str. 100.

³⁵ Hubert Zimmermann, „The Sour Fruits of Victory: Sterling and Security in Anglo-German Relations during the 1950s and 1960s“ Contemporary European History 9, č. 2 (2000) str. 227.

³⁶ Ibidem str. 241.

podporu pro vstup Britů do Společenství a britské členství by vedlo k odlehčení finančních nákladů.³⁷

2.2 *Itálie*

2.2.1 **Postavení v integraci na počátku 60. let**

Itálie se řadila velikostně mezi větší státy, politicky tomu však tak v počátku nebylo. Zahraniční politika byla historicky rozdělena na evropskou, jak kontinentální tak prointegrační, a dále pak Středomořskou oblast, která jí byla nejbližší.³⁸ Během 60. let již můžeme považovat Itálii za silnějšího hráče na roveň Německu. Velice často docházelo k tomu, že Itálie narážela na zájmy Francie, kterým nemohla politicky konkurovat. S přijetím Británie do společenství si tak Itálie slibovala rozmělnění sil a větší konkurenceschopnost Itálie. Itálie měla v průběhu poválečné obnovy dost vlastních problémů hlavně uvnitř státu. Nové vlády během 50. let nemohly upřednostňovat zahraniční politiku, ale musely spíše řešit problémy uvnitř Itálie.³⁹ Až ke konci svého vládnutí, na přelomu padesátých a šedesátých let, se tyto vlády zaměřily na zahraniční záležitosti. Koncem 40. let se zahraniční politika zaměřila na vstup do NATO, následné členství v této organizaci Itálie přijímá s tím, že se jedná čistě o obrannou organizaci. Důležitý obrat v zahraniční politice však nastává začátkem 60. let, kdy se Itálie znovu pevně obrací k evropské integraci a zastává svou roli v Evropě. Prointegrační nálady jí dopomohly k zvolení vlád, které preferovaly evropská společenství a dovolily tak růst Itálie jako celku. Roku 1963 byla vytvořena první středolevá vláda. Do čela se dostali křesťanští demokraté a socialisté. Bylo to období optimismu. Vláda si myslela, že Itálie se již vyrovná západoevropským státům. Nejdříve se pokusila směřovat svou zahraniční politiku přes Atlantik, s preferencemi k NATO, tento pokus však ztroskotal. Itálie tedy obrátila svůj pohled na evropské společenství. Italové nebyli takovou vitální součástí společenství jako například Německo či Francie. Zeměpisná rozloha a ekonomická síla byla průměrná a díky získaným výhodám ze společenství se postupně mohla vyrovnat státům v západní Evropě. V této době optimismu však převažoval názor, že Itálie se

³⁷ Hubert Zimmermann, „The Sour Fruits of Victory: Sterling and Security in Anglo-German Relations during the 1950s and 1960s“ Contemporary European History 9, č. 2 (2000).

³⁸ Wolfgang Wessels et al, *Fifteen into One? The European Union and Its Member States* (Manchester: Manchester University Press, 2003) str. 273.

³⁹ Federico Niglia et Emidio Diodato, *Italy in International Relations: The Foreign Policy Conundrum* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2017) str. 60.

takovýmto státům již vyrovnala.⁴⁰ Italský postoj k přijetí Británie byl vřelý, její zájmy se směřovaly spíše k USA, ke kterým by jim byl zprostředkován lepší přístup díky přijetí Británie do řad společenství.

Francie považovala Itálii za spojence na úrovni Společenství. Docházelo zde však k neshodám. Ke konci 50. let např. Itálie oponovala Francii s jejím plánem strategického propojení institucí NATO spolu se Společenstvím a přizváním ostatních států (včetně Británie). Itálie tuto myšlenku podezřívala z toho, že do čela této vzniknuvší organizace by se postavila Francie. Poté Francie přichází s Fouchetovými plány, které nejdříve Itálie vítá. Italská vláda a předseda vlády Amintore Fanfani byli však opatrní v celém vyjednávání. Bylo jim totiž jasné, jaké hegemonické plány Francie má⁴¹.

2.2.2 Politické a ekonomické priority Itálie

K celé myšlence Evropské integrace byli Italové motivováni převážně Spojenými státy americkými. Tento fakt hrál v italském zájmu velkou roli. Itálii motivovalo k přijetí Británie hlavně to, že když podpoří Britskou přihlášku, dostane se jí zadostiučinění a Spojené Státy uznají její nové vládní experimenty, které vznikaly v období konce 50. let. Jednalo se o pokus vytvoření nové koalice se Socialistickou stranou Itálie (PSI), která po druhé světové válce byla v Lidové frontě Itálie. Dalším zájmem Itálie byla nutnost stálého využívání svých výhod, které jí poskytovalo Společenství, díky její roli „makléře“⁴². Toto označení si Itálie vysloužila z toho důvodu, že kdykoliv se vyjednávalo o nových politikách, byla Itálie schopna manévrovat mezi Německem a Francií a vydobýt si výhody pro svou potřebu. Kdyby došlo k přijetí Británie, toto vyjednávání by se pro menší, či slabší státy stalo snazším. Dalším zájmem, který můžeme nalézt i mezi ostatními státy Pětky, byl zájem ekonomický. Itálie byla v pozici ekonomicky slabšího hráče, zahraniční obchod se během 50. let enormně zotavil. Italským zájmem bylo tento růst dále přiživovat, a to za využití rozšíření trhu.

Otázka vlivu Spojených států v Italech stále přežívala od konce druhé světové války. Kdykoliv byla možnost, tak se Italové uchýlovali směrem k Spojeným státům, protože to pro ně byla nejbezpečnější zahraničněpolitická cesta. Hlavním mezníkem bylo setkání předsedy vlády Amintoreho Fanfaniho s tehdejším prezidentem Spojených států

⁴⁰ Richard Whitman et Ian Manners, *Foreign Policies of EU Member States: Continuity and Europeanisation* (Londýn: Routledge, 2000) str. 144.

⁴¹ Antonio Varsori, „Italy's European Policy“ UNISCI Discussion Papers, č. 25 (leden 2011) str. 52.

⁴² Richard Whitman et Ian Manners, *Foreign Policies of EU Member States: Continuity and Europeanisation* (Londýn: Routledge, 2000) str. 87.

D. Eisenhowerem. Během jejich setkání došlo k dohodě o nasazení nukleárních raket na území Itálie, čímž měla Itálie za přispění USA čelit hrozbám Studené války a hrozbám jaderného arzenálu Británie a Francie. Tento akt měl zajistit otevřenost Itálie k politice, kterou Spojené státy připravovali. Mimo jiné se Itálie také orientovala na NATO. Podání britské přihlášky tak stavělo před Itálií dilema, který ze dvou pilířů si vybrat, když se začátkem 60. let začalo Společenství uchylovat směrem pryč od myšlenky „transatlantismu“.

Díky již výše zmíněné roli makléře byla Itálie sice ve slušné vyjednávací pozici, díky které dosáhla některých výhod. Toto postavení využívalo hlavně, do té doby jediných, ekonomických výhod. Vzdání se těchto výhod, které zaručovaly stálý přísun financí na rozvoj celé italské infrastruktury, by bylo pro Itálii nepředstavitelné. Přijetí dalšího velkého hráče by jistě mělo blahodárný vliv na postavení nejen Itálie, ale také ostatních menších států (viz kapitola Benelux).

Neposledním zájmem Itálie bylo zlepšení jejího ekonomického postavení a pokračování v již dobrém směru 50. let. Během těchto let, počínaje rokem 1951, se zahraniční obchod (export) do zemí Společenství zvedl z 17,3 % na 32,3 %⁴³. Tudiž obchod uvnitř Společenství hrál největší roli v celém zahraničním obchodu Itálie. Avšak je dobré zmínit i ten faktor, že obchod s Rakouskem, Švédskem, Švýcarskem a Británií bral celých 25,3 %⁴⁴ italského exportu na konci 60. let. Obchod se Společenstvím byl takto velký hlavně v důsledku ekonomického růstu Německa. Na druhou stranu, obchod, který Itálie vedla s výše zmíněnými státy, nebyl zanedbatelný. O tento podíl postupem času Itálie přichází, kvůli nepřijetí Británie. Obchod se musel následně více soustředit na Společenství.

2.2.3 Itálie a první britská přihláška

Jak již bylo zmíněno výše, Itálie stála na politickém kyvadle, kdy se měla rozhodnout, zda stále bude podporovat vztahy se Spojenými Státy a NATO, nebo převezme plnou iniciativu k integračnímu procesu probíhajícímu v Evropě. Došlo tak k tomu, že v průběhu let 1960-1962 se Itálie snažila podpořit kompromisní řešení, které by urovnalo francouzskou pozici s tím, co prosazovaly země Beneluxu. Itálie držela myšlenku Fouchetova plánu při životě, ale také se snažila udržet blízký vztah Fouchetova

⁴³ Régine Perron, *The Stability of Europe, The Common Market: Toward European Integration of Industrial and Financial Markets? (1958-1968)* (Paříž: Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, 2004) str. 74.

⁴⁴ Ibidem

plánu, Společenství a NATO. Roku 1961 s podáním britské přihlášky se probudily zájmy Itálie na přijetí Británie. Itálie se při vyjednávání snažila udělat vše, aby odstranila nedostatky britské kandidatury. Jejich limitem však bylo nevytvářet žádné nové krizové situace. Nebylo však v jejím zájmu způsobit krizi společenství, a proto se snažila o kompromis. Její snahy však ztroskotaly poté, co se De Gaulle rozhodl jinak. Římští politici se snažili prosadit do role mediátora mezi státy Šestky⁴⁵.

Fanfani a jeho kolegové z křesťanské strany chtěli využít situace, aby mohli zlepšit vztahy s USA. Jejich vztah se Spojenými státy byl v dobrém stavu poté, co USA uznaly novou středolevou italskou vládu. Italové právě za účelem získání si USA vyslali do Británie delegaci vedenou Emiliem Colombem. Tato iniciativa byla Brity vřele přijímána. Itálie však nebyla Brity vnímána stejně, jak se vnímali sami Italové. Velká Británie viděla Itálii jako malého hráče v evropském společenství, a tudíž neviděla možnost Italů zásadně ovlivnit politický aspekt své přihlášky do Společenství. Italská delegace diskutovala s Británií o jejich podmínkách přijetí a také ji varovala, že britské nároky týkající se Společenství a SZP nebudou nikdy plně akceptovány státy Šestky. Italové nejednali s Británií na stejné úrovni jako např. Německo nebo Francie. I přes to potkal rady poskytnuté italskou delegací stejný osud, jako například ty německé. Italové také vzhlíželi ke spolupráci s Británií z důvodu své nové sociální politiky, které sloužila ta britská modelem. Další italský politik, Ugo La Malfa, se snažil prosadit projekt anglo-italské kooperace na stejné bázi jako francouzsko-německá smlouva navržená Konrádem Adenauerem⁴⁶(viz výše). Italská delegace však tento krok považovala za riskantní. V době tohoto návrhu panovaly pozitivní názory na to, že s Británií se podaří dosáhnout konsensu ohledně její přihlášky. Proto přijetí bilaterální smlouvy, kdy by alespoň Itálie profitovala ze smlouvy s Británií, v okamžiku nejistoty o jejím přijetí, by mohl mít riskantní vliv na chod celého společenství a také na již tak chatrné postavení Itálie.

Po francouzském vetu sice Itálie vyjádřila podporu britské přihlášky, ale stáhla se a dále nechtěla nutit Francii k přehodnocení Macmillanovy přihlášky z důvodu zachování funkčnosti Společenství. V rámci zachování vřelých vztahů pozvala italská vláda, po zamítnutí britské přihlášky a podepsání Elysejské smlouvy, britského předsedu vlády H. Macmillana do Říma. Jednalo se tak o jeho první zahraniční návštěvu od francouzského

⁴⁵ Antoinio Varsori, „Italy’s European Policy“ UNISCI Discussion Papers, č. 25 (leden 2011) str 53-55.

⁴⁶ Antoinio Varsori, „Italy’s European Policy“ UNISCI Discussion Papers, č. 25 (leden 2011) str 53.

veta⁴⁷. Orientace Itálie se po těchto událostech znovu obrací na Spojené Státy a na spolupráci s NATO. Hlavní snahou Itálie, podobně jako Německa, byla spíše stabilita společenství jako takového. Pro Itálii bylo výhodnější zachovat si priority poskytované Společenstvím, než by bývaly výhody, které by přineslo přijetí Británie do Společenství. Itálie tak jednala v rámci svého opatrného vyjednávání s velkými hráči společenství.

2.3 *Benelux*

2.3.1 **Postavení v integraci na počátku 60. let**

Spojení států Belgie, Nizozemska a Lucemburska do jedné kapitoly není čistě náhodné. Tyto státy jsou si navzájem dost podobné. Zaprvé sdílí geografickou polohu, zadruhé mají mezi sebou blízký ekonomický vztah, který vznikl podepsáním smlouvy roku 1944⁴⁸. Tyto země se svou velikostí a silou hlasu řadí mezi ty slabší, které spíše prosperují z výhod, které jim Společenství nabízí. Všechny tyto tři státy se také podílely na evropské integraci od jejího počátku. Tyto země se samy rozhodly pro ekonomickou unii na základě své geografické pozice a proto, že samy by nemohly tak dobře prosperovat v ekonomické sféře⁴⁹. Těmto státům se bude nejprve věnovat společný obecný úvod společně s postavením ve Společenství, následovat pak bude specifitěji pojaté pozadí okolo britské přihlášky.

Roku 1960 vznikaly v Nizozemsku nové politické strany. Celá politika byla nepředvídatelná,⁵⁰ reprezentace státu však stále podporovala celý proces evropské integrace. Jejich představa nepodporovala integraci na federální úrovni, ale spíše na nadnárodní s přenesením kompetencí. Nizozemsko se začíná více prosazovat již při projednávání Římských smluv. Největší roli pak jeho politický nátlak hrál na začátku 60. let, kdy docházelo k neshodám v dalším pokračování Společenství. Hlavní otázkou 60. let byl Fouchetův plán, přijetí Británie a neposledně také Evropská politická unie (EPU). Při těchto vyjednáváních došlo k řadě rozkolů, kdy Nizozemsko bylo hlavním iniciátorem protichůdného směru. Nizozemsko působilo až frankofóbním dojmem při vyjednávání Fouchetova plánu. Všechny tyto neshody vedly k jedinému cíli, který by Nizozemsku pomohl dosáhnout svého, a to přijetí Británie mezi členy společenství.

⁴⁷ Leopoldo Nuti, „The role of the US in Italy’s foreign policy“ *International Spectator* 38, č. 1 (2003) str. 95.

⁴⁸ Simon Bulmer et Christian Lequesne, *The Member States of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2013) str. 165

⁴⁹ ibidem.

⁵⁰ Wolfgang Wessels et al, *Fifteen into One? The European Union and Its Member States* (Manchester: Manchester University Press, 2003) str. 328.

Belgie má a vždy měla své specifické postavení v evropském společenství. Hlavní postavou 50. let byl Paul-Henri Spaak, belgický ministr zahraničí, který byl Generálním tajemníkem NATO⁵¹. Z Belgie se stalo srdce Evropy díky tomu, že byla centrem důležitých orgánů a institucí evropských společenství. Belgie se dostávala do sporů s Francií kvůli francouzské představě o fungování Společenství⁵². Belgie se snažila prosadit v politicko-strategických a ekonomických otázkách. Jejich cílem byl multilaterální obchod, který by byl obohacen o další členy.

Lucembursko bylo v integraci opravdu malým hráčem. Lucemburská diplomacie se spíše soustředila na ekonomický prospěch své země. Lucembursko profitovalo ze snížených tarifů a bylo tak spíše pasivním členem. I přes toto pasivní postavení mělo své politické představitele, kteří se prosadili na evropské úrovni. Např. Joseph Bech⁵³ je považován za otce integračních procesů v 50. letech. V průběhu 60. let se sice stále účastní vyjednávání, ačkoliv to není samostatně, ale vždy s nějakým spojencem ze zemí Beneluxu.

2.3.2 Politické a ekonomické priority Beneluxu

Mezi společné zájmy zemí Beneluxu patří rozšíření Společenství o další obchodní partnery. Jakožto malé státy s určitým ekonomickým zaměřením (např. Lucembursko bylo nejdříve zaměřeno na obchod s ocelí, podobně tak Belgie, naopak Nizozemsko bylo spíše agrární zemí) nemohly obstát samostatně v mezinárodním obchodu. Dalším zájmem bylo podpořit myšlenky nadnárodního aspektu společenství, které podporovala i Británie, ale oponovala jim Francie. Británie sice nepodporovala myšlenku supranacionalismu stejně jako např. Nizozemsko, ale podporovala jej v omezenější míře. I tato omezená podpora by znamenala částečné naplnění této myšlenky a odklon od mezivládního pojetí. Další zájem byl shodný s ostatními státy, a to rozmělnění hlasu ve společenství, které by zaručovalo hlavně těmto malým státům větší šanci ovlivňování vyjednávání o různých politikách.

⁵¹ Philippe Van Parijs, „Why did Brussels become the capital of Europe“
<http://www.brusselstimes.com/opinion/860/why-did-brussels-become-the-capital-of-europe-because-belgium-starts-with-letter-b>. (přístup 15. 6. 2018).

⁵² Ibidem str. 70.

⁵³ George Wilkes, *Britain's Failure to Enter the European Community, 1961-63: The Enlargement Negotiations and Crises in European, Atlantic and Commonwealth Relations* (Londýn: Routledge, 1997) str. 251.

Jakožto malé země se státy Beneluxu snažily využívat výhod poskytovaných Společenstvím.⁵⁴ Ekonomika těchto států byla založena na mezinárodním obchodu, podstatou přežití byl tak obchod s ostatními státy. Tomuto problému však musely čelit i ostatní malé státy Evropy. Rozšířením obchodní zóny o více členů by vedlo k navýšení zisků jednotlivých států, které již tak dostávaly podporu ze zahraničí. Tyto státy byly nuceny nějakým způsobem zajistit, že jejich výroby a továrny zůstanou stále ve státech Beneluxu. To nebylo samozřejmostí, protože investice do tamějšího průmyslu byly poskytovány i přes Atlantik⁵⁵. Vlády tak byly snadno ovlivňovány průmyslovými oblastmi, aby činily kroky k jejich prosperitě. Větší možnost obchodování by tak prospěla všem.

Nadnárodní aspekt nehrál tak významnou roli od počátku. Nejprve se jednalo o odkaz Paula–Henriho Spaaka, který byl zastáncem supranacionalismu⁵⁶. Nejvíce se problematika začala projevovat uvnitř Belgie společně s Nizozemskem. Klíčovým okamžikem bylo jednání o Fouchetových plánech V tuto chvíli se projevují obavy států Beneluxu z utvrzení francouzské pozice ve Společenství. Státy Beneluxu preferovaly nadnárodní postavení Společenství hlavně z důvodu, že by bylo možné stanovit objektivní orgán či instituci. Tímto názorem se tyto státy stavěly proti Francii. Je zde také patrná konfrontace s otázkou směřování Společenství jako celku. Nizozemsko jako první iniciovalo podporu britské přihlášky a britskou participaci na řešení Fouchetova plánu, nebo jeho odložení na dobu, kdy by Británie byla již členem. Rostoucí neochota Francie k ústupkům tak přiměla zbylé státy Beneluxu k tomu, aby se spíše než k Fouchetovu plánu postavily za zájmy Nizozemska⁵⁷.

Jak již bylo zmíněno, tyto státy potřebovaly výhody poskytované Společenstvím. K jejich dosažení bylo třeba, aby jejich požadavky a nároky byly slyšet. Kromě Nizozemska se s prosazováním svých zájmu státy spíše trápily. Nizozemsko bylo jediné, které bylo schopné předkládat různé politické návrhy, např. náčrt zemědělské politiky již na počátku 50. let. Lucembursko a Belgie si však od podpory britské přihlášky slibovaly to samé, co ostatní státy, a to větší šanci se prosadit.

⁵⁴ Simon Bulmer et Christian Lequesne, *The Member States of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2013) str. 170.

⁵⁵ Simon Bulmer et Christian Lequesne, *The Member States of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2013) str. 173.

⁵⁶ Anthony Teasdale, „The Fouchet Plan: De Gaulle’s Intergovernmental Design for Europe“ LSE „Europe in in Question“ Discussion Paper Series, č. 117 (říjen 2016) str. 31.

⁵⁷ Simon Bulmer et Christian Lequesne, *The Member States of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2013) str. 176.

2.4 Nizozemsko

2.4.1 Nizozemsko a první britská přihláška

Nizozemsko hrálo nejdůležitější roli ze států Beneluxu během vyjednávání o britské přihlášce do Společenství. Největším bojištěm byla politická rovina, kde docházelo k častým rozkolům. Nejednalo se pouze o vnitropolitické spory, ale také o politické výpady na úrovni Společenství, tudíž v rámci evropské politiky. Z počátku Nizozemsko přistoupilo do Společenství, stejně jako zbylé státy Beneluxu, s vidinou integrace jako prosazení národního zájmu.⁵⁸ Nizozemsko se začíná více projevovat již před projednáváním Římských smluv. Největší roli pak jeho politický nátlak hrál na začátku 60. let, kdy docházelo k neshodám ve stylu dalšího pokračování Společenství. Hlavní otázkou 60. let byl Fouchetův plán, přijetí Británie a neposledně také Evropská politická unie (EPU). Při těchto vyjednáváních došlo k řadě událostí, kdy Nizozemsko bylo hlavním iniciátorem protichůdného směru.

Problémem však byly i protichůdné názory uvnitř Nizozemska. Nestabilita ve vnitřní politice měla svou váhu. Vládnoucí strany nezastávaly jasné stanovisko k věci. Jednalo se hlavně o rozpor mezi Janem Willemem de Pousem (Křesťanská historická unie), ministrem pro ekonomii a jeho protestantským kolegou Victorem Marijnenem (Katolická lidová strana), ministrem zemědělství. Marijnen byl striktně proti přijetí, podle něj nebylo vhodné vzdát se výhod SZP, které sice stále bylo projednáváno, ale s přijetím Británie by se tato politika musela změnit, či zrušit. Nizozemci z této politiky jenom prosperovali a neměli v úmyslu odstavit ji na druhou kolej kvůli Británii. Pous byl oproti tomu pro přijetí Británie. Argumentem pro přijetí byla možnost lepších vyjednávacích pozic proti Francii. Británie byla pro Francii podmínkou vzniku a vstupu do již zmíněného EPU.

Ve vnitřní politice probíhaly debaty mezi Pousem a Marijnenem. Pous se snažil přesvědčit zbytek vlády, aby došlo k plnému přijetí Británie. Marijnen naopak zastával postoj pouhé spolupráce. Holandská vláda tak zůstala rozdělena. Po jednání o Fouchetově plánu přistoupila spíše k využití přijetí Británie jako páky na Francii a na De Gaulla. Nizozemci se chtěli ujistit, že Fouchetův plán na vytvoření EPU nebyl pouhým aktem k nepřijetí Británie. Fouchetův plán směřoval k vytvoření čistě evropského společenství

⁵⁸ Simon Bulmer et Christian Lequesne, *The Member States of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2013) str. 164.

a dopomohl by vyšachovat anglosaské vlivy na kontinentu, jmenovitě pak Británii a Spojené státy. V čele nizozemského vyjednávání stanul ministr zahraničí Joseph Luns. Vedl spolu s Belgičany boj proti Fouchetovu plánu. Nizozemci stále více potřebovali Brity ve Společenství. V opozici s vnitřním rozpolžením Nizozemska stál jeho premiér Jan de Quay, který tvrdil, že Haag čelí jednomu z nejtěžších rozhodnutí od doby, když se rozhodl pokračovat v bojích roku 1940.⁵⁹ Nizozemsko spatřovalo ve vyjednávání Fouchetových plánů společně s EPU riziko uzavření Společenství a zachování stávajících šesti členů. Jejich jednání se tak rozšířila do USA a Británie. Luns odjel do USA na zahraniční návštěvu. V době jeho nepřítomnosti působil jako hlavní oponent Quay.

Nizozemci měli specifické požadavky na pokračování integrace, mezi jejich požadavky patřilo spojení společenství a přímé volby do evropských institucí. Jako předešlý problém zůstal i tento nerozhodnut, řešení se mělo najít na summitu v Bonnu, tento byl však pozdržen. Podle De Gaullova pojetí byla Evropa nejlepší ve své minimalistické formě. Nizozemsko mělo averzi ke směřování Společenství pouze ke kontinentální Evropě, což byl pravý opak toho, co se snažila nastolit Francie, která se snažila zakonzervovat Společenství jen v západní Evropě. Pád Fouchetova plánu I. i II. vedl ruku v ruce i k pádu vstupu Británie do Společenství⁶⁰.

Politické rozepře panovaly i na evropské úrovni. Nizozemci kritizovali Francii pro změny všech jednání a zdlouhavé projednávání přihlášky o vstup Británie do Společenství. „[Francie] by chtěla vše projednávat a pak nechtějí nic přijmout.“⁶¹ Roku 1961 Nizozemsko požadovalo, aby celé společenství jednalo více individuálně, než co jim bude nadiktováno Německem a Francií. V celém tomto problému figurovala neshoda mezi postupem integrace a ve stylu vedení. Francie zastávala Unii členských států (s nadnárodním prvkem). Zbytek Evropského společenství však preferoval Unii národů (federalizaci - supranacionalizaci). To znamenalo, že odmítaly odevzdání části své suverenity do rukou evropského společenství.

⁵⁹ Mathieu Segers, „De Gaulle’s Race to the Bottom: The Netherlands, France and the Interwoven Problems of British EEC Membership and European Political Union, 1958–1963“, *Contemporary European History* 9, č. 2 (2010) str. 115.

⁶⁰ Mathieu Segers, „De Gaulle’s Race to the Bottom: The Netherlands, France and the Interwoven Problems of British EEC Membership and European Political Union, 1958–1963“, *Contemporary European History* 9, č. 2 (2010) str. 120.

⁶¹ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 183.

Ačkoliv se Nizozemsko spojilo s Belgií⁶² v postoji vůči EPU a Fouchetovu plánu, připadalo jim, že vedou osamoceny boj. Jejich snaha však nebyla marná. K přijetí prvního Fouchetova plánu nedošlo a následující druhý návrh plánu již přišel problémový i ostatním zemím. Nizozemsko několikrát opakovalo, že přijetí Británie je pro ně zásadní. Zásadní bylo hlavně v dosažení cílů, kterých samo Nizozemsko nemohlo dosáhnout. Nejenom že by přijetí Británie zlepšilo ekonomické postavení Nizozemska, ale společně s jejím vstupem mohlo dojít k jistému postupu vpřed. Následující události po odmítnutí Británie však byly pro Společenství spíše zpátečnické.

Po vetu roku 1963 bylo Nizozemsko jednou ze zemí, které se snažili reagovat na tuto událost, jež otrásla Společenstvím. Nizozemsko se snažilo zformovat „frontu pěti“, kde by byly všechny zbylé státy, kromě Francie. Narazilo však na odpor ne přímo Německa, ale jmenovitě ministerského předsedy Konrada Adenauera. Nizozemsko pohlíží na nepřijetí Británie jako na ztracenou příležitost, kvůli de Gaullově špatně promyšlenému jednání.⁶³

2.5 *Belgie*

2.5.1 **Belgie a první britská přihláška**

Důležitým aktérem, který se zde objevuje již po válce, byl Paul-Henri Spaak. Tato postava je jedním z hlavních iniciátorů poválečné evropské integrace. Spaak, který byl začátkem 60. let ministrem zahraničí, prosazoval snahu zachování národních identit a zastával postoj proti federalizaci evropských společenství⁶⁴. Belgičanům bylo jasné, že pokud jde o SZP, tak Francie bude neoblomná. Vnitřní politická situace byla rozdělena na zastánce zachování národní suverenity a na ty, kteří chtěli „supranacionalismus“ pod vedením Paul-Henriho Spaaka. Supranacionalisté směřovali v dlouhodobé evropské politice k rozšíření kompetencí Společenství a posílení nadnárodního prvku v rozhodování na evropské úrovni.⁶⁵ Belgie se snažila prosadit v politicko-strategických a ekonomických otázkách, jejím cílem byl multilaterální obchod, který by byl obohacen o jednoho, či více členů. Proto Belgie i ostatní členové Pětky zastávaly kladný postoj k přijetí Británie. „Pokud chce Společenství užší integraci, tak Británie nemůže být

⁶² Mathieu Segers, „De Gaulle’s Race to the Bottom: The Netherlands, France and the Interwoven Problems of British EEC Membership and European Political Union, 1958–1963“, *Contemporary European History* 9, č. 2 (2010) str. 120.

⁶³ *Ibidem* str. 121.

⁶⁴ Wolfgang Wessels et al, *Fifteen into One? The European Union and Its Member States* (Manchester: Manchester University Press, 2003) str. 69.

⁶⁵ *Ibidem* str. 70.

přijata, pokud však ne, Británie musí být přijata“⁶⁶ Toto prohlásil Paul-Henri Spaak francouzskému ministru zahraničí Couve de Murvillovi. Spaak měl vřelé vztahy s Heathem, britským vysokým státním úředníkem (Lord Privy Seal), a působil tak jako advokát britského vstupu.

Ještě před podáním Britské přihlášky byla myšlenka připojení Británie do Společenství a zároveň do projednávání o EPU a SZP podporována i belgickým ministrem zahraničí. Tato iniciativa vznikla na základě návrhu nizozemského ministra zahraničí a jeho belgického protějšku Pierra Wignyho. Francie navrhovala projednávání v trilaterálních ministerských jednáních. Členy měly být nejdříve jen Itálie, Německo, Francie. Po italské podmínce, že do těchto jednání roku 1959 nepřistoupí, pokud nebudou přítomny i státy Beneluxu, došlo k rozšíření na projednávání v rámci celé Šestky. Hlavním cílem těchto následných ministerských setkání bylo řešení problematiky autonomie Společenství, tudíž obranné a politické unie. Po britském podání přihlášky došlo ze strany Belgičanů ke stejné podpoře přistoupení a projednávání politické unie, jako tomu bylo roku 1959. Projednávání však probíhala na úrovni Společenství.

Francie se stále pokoušela prosadit svou vizi Společenství. Došlo tak k předložení prvního z Fouchetových plánů. Tento plán byl však od počátku Belgičany odmítán. Belgie měla specifické požadavky na přehodnocení fungování rady a komise, jmenovitě pak přímou volbu do Evropského parlamentu a posílení jeho funkce, dále pak většinový systém v rozhodování v rámci Rady. Při představení Fouchetova plánu II bylo již možné více vyjednávat o jeho podobě kvůli tomu, že Francie si byla vědoma opozice. Belgičané tak byli schopni podepsat tuto smlouvu za podmínky přístupu Británie do Společenství. Belgičané také lobovali za připojení Británie dříve, než se celý proces integrace posune dále vytvořením dalších organizací a institucí.⁶⁷ Problém v této době byl s Bonnskými rezolucemi z roku 1961, ve kterých se mluví o vytvoření politické unie a následného směřování Společenství. Státy Beneluxu společně s Itálií se však od Bonnské deklarace snažily odchýlit a docílit supranacionalismu. Z tohoto plánu však sešlo, během jednání o přistoupení Británie do Společenství podporovala Belgie regulace, které by vznikly během přechodného období, přes to všechno byla reakce po vetu spíše kladná a v zemích

⁶⁶Wilfried Loth, *Building Europe: A history of European Unification* (Oldenbourg: De Gruyter, 2017) str. 105.

⁶⁷ Ibidem str. 107.

Společenství převažovala myšlenka, že tato situace byla zvládnuta lépe, než by bývalo vlastní přijetí Británie⁶⁸.

2.6 Lucembursko

2.6.1 Lucembursko a první britská přihláška

Za Lucembursko se v evropské integraci nejvíce prosadil premiér Joseph Bech.⁶⁹ Pro Lucembursko, stejně jako pro ostatní menší státy, znamenalo otevření dveří Velké Británii vstup dalšího ekonomického aktéra, se kterým by byla navázána obchodní spolupráce. Jak bylo zmíněno, Lucembursko se více než individuální akce v rámci Společenství soustřeďovalo na připojení se k nějaké názorové frakci. Nejprve Lucembursko spatřovalo problém při vyjednávání Fouchetových plánů (I. i II.). Lucembursko nejprve, společně s Itálií a Německem, tento nápad na rozšíření fungování Společenství přijímá. Belgie zůstává neutrální. Jejich souhlas byl s navázáním užší spolupráce na poli zahraniční politiky a obrany. Následně pak došlo k názorovému obratu Lucemburska. Po znovu obnoveném projednávání v rámci výboru pro Fouchetův plán předložilo Lucembursko nótu, kdy se vyjadřovalo spíše ke vzniku paralelní organizace, která by působila spíše jako „politické společenství“. Po představení návrhu smlouvy o podobě Společenství se státy Lucembursko, Itálie a Německo vyjádřily pozitivně k tomuto návrhu. Byla zde ale výhrada toho, že státy se budou více soustředit na význam NATO a integritu Společenství.

Z výše zmíněného je jasné, jaké stanovisko chtělo Lucembursko zachovat. V případě Fouchetova plánu II se poté staví na stranu svých sousedů, států Beneluxu. Rozšíření o stávajícího člena by pomohlo Lucembursku hlavně ekonomicky. Lucembursko má a mělo málo přírodních zdrojů a bylo tak ekonomicky závislé z 95%⁷⁰ na exportu a importu. Snahy takto malého státu bylo možné projevit pouze ve spojení s dalším státem. Lucembursko tak vystupovalo ve spojení se zbývajícími státy Beneluxu. Podle průzkumu z let 1962 se Lucembursko nejméně obávalo přijetí nových

⁶⁸ Desmond Dinan, *Europe Recast: A history of European Union* (Boulder: Lynne Rienner Pub, 2004) str. 102.

⁶⁹ George Wilkes, *Britain's Failure to Enter the European Community, 1961-63: The Enlargement Negotiations and Crises in European, Atlantic and Commonwealth Relations* (Londýn: Routledge, 1997) str. 251.

⁷⁰ Wolfgang Wessels et al, *Fifteen into One? The European Union and Its Member States* (Manchester: Manchester University Press, 2003) str. 298.

států.⁷¹ Spíše převládal strach ze zemědělské politiky. Tato obava byla spojena se SZP. Rozšiřování unie ani politická unie obavy mezi obyvateli nebudila.⁷² Lucembursko se v těchto názorech značně liší od ostatních států, dokonce i od států Beneluxu, se kterými by mělo mít politiku nejpodobnější. Jeho postavení se právě liší obecnou občanskou spokojeností. Z tohoto průzkumu je patrný další zájem Lucemburska na přijetí Británie a zbývajících států do Společenství. Lucemburská vláda byla postrkována vnitrostátními náladami.

Lucembursko nehrálo zásadní roli ve vyjednávání o britské přihlášce, či o Fouchetových plánech. Je to z důvodu malého vlivu ve Společenství, které Lucembursko má. Během vyjednávání se Lucembursko dokázalo shodnout s ostatními státy Šestky. Pro Lucembursko bylo hlavním zájmem zachovat si výhody poskytované Společenstvím a snažit se ovlivnit budoucí podobu Společenství v jejich prospěch.⁷³ Proto došlo k nepřijetí Fouchetových plánů ze strany Lucemburska, ale také k žádným výpadům proti rozhodnutí Francie. Rozhodný postoj byl stále pro přijetí Británie do Společenství, který závisel na vnitřním národním rozpoložení a zároveň byl motivován ekonomickými aspekty.

⁷¹ Anketa k náladám oproti EHS, Attitudes towards Europe 1962 –Variable reports, GESIS Data Archive 1962. str. 87-102.

⁷² Ibidem

⁷³ Simon Bulmer et Christian Lequesne, *The Member States of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2013) str. 168.

3 Význam britské přihlášky v kontextu jiných debat

Společenství si za období jeho vzniku do roku 1963 prochází řadou obtížných situací, které se v některých knihách označují jako krize⁷⁴. Od roku 1958 se Společenství nachází v dlouhodobé krizi, která spočívá v rozdílné názorové představě celkového budoucího směřování Společenství. Tato krize vrcholí představením prvního Fouchetova plánu roku 1961⁷⁵. Od roku 1958 se projednávaly různé postupy na vytvoření obranného společenství, politické unie a společné zemědělské politiky. Je nutno podotknout, že projednávání všech těchto návrhů a plánu probíhalo simultánně⁷⁶ s projednáváním britské přihlášky do Společenství. Je nutné brát v potaz, že britská přihláška přichází v době, kdy ostatní jednání byla v stádiu projednávání s dílčími výsledky.

Během období trefně nazvaného jako „krize Společenství“ probíhala mnohá jednání o reformách Společenství. Nejdříve se státy musely dohodnout na nové podobě integrace tak, aby na tom nikdo netratil. Pro všechny státy bylo společné, že si chtěly udržet své stávající výhody plynoucí ze Společenství. Na začátku 60. let ještě nebyly všechny sporné otázky ohledně vzhledu Společenství ujasněny. Státy stále soupeřily o vybudování Společenství buď na základech federalismu, nebo supranacionalismu. Přijetí nových států se tak posouvalo na méně významnou pozici. Společenství neprocházelo žádnou ekonomickou krizí, ale krizí „identity“, tudíž se řešily otázky, které měly pomoci najít odpověď nebo kompromisní řešení pro všechny.

Britská přihláška přišla v roce 1961. V této době došlo k odmítnutí prvního Fouchetova plánu, který měl v té době nejvyšší prioritu. Debata však následovala i po jeho odmítnutí a představení Fouchetova plánu II. Britská přihláška, společně s ostatními přihláškami, přišla ve velmi nevhodném období, kdy na programu byla řada důležitějších věcí. Británie chtěla být součástí i probíhajících jednání, ale nemohla být připuštěna k jejich projednávání, z důvodu, že ještě nebyla členem žádného ze Společenství.

3.1 Názorová homogenost?

Ve své práci si pokládám otázku, do jaké míry byly státy Pětky ve svých názorech a postojích k britské přihlášce v přímém rozporu, a do jaké míry byla různorodost názorů

⁷⁴ Petr Fiala et Markéta Pitrová, *Evropská unie* (Praha: Centrum pro studium demokracie, 2009).

Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004).

Wilfried Loth, *Building Europe: A history of European Unification* (Oldenbourg: De Gruyter, 2017).

⁷⁵ Anthony Teasdale, „The Fouchet Plan: De Gaulle’s Intergovernmental Design for Europe“ LSE „Europe in in Question“ Discussion Paper Series, č. 117 (říjen 2016) str. 9.

⁷⁶ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 157.

jen obecného charakteru. Literatura sugeruje názorovou homogenost, v přímém rozporu s názorem Francie⁷⁷. V některých případech se opravdu dá mluvit o jednotném přístupu států, ale převážně zde nacházíme otázky, které jsou specifické pro každý daný stát. Nejprve odpovím na otázku homogenosti a poté se budu zabývat jednotlivými odlišnostmi států Pětky. Nejdříve však musím specifikovat časové rozmezí z toho důvodu, že německý postoj se před pronesením francouzského veta změnil. Tato kapitola se tak bude zabírat roky 1958 až do doby před přijetím Elysejské smlouvy, tedy po konec roku 1962. Shodné názory budou brány z pohledu prvních jednání o britském vstupu.

Pokud mluvíme o názorové homogenosti, je potřeba si vyjasnit v jakých oblastech byly státy Pětky shodné. Hlavním tématem, na kterém se shodují všechny státy, byl ekonomický přínos britského přijetí. Tento názor je podložen výše, kde uvádím podíl mezinárodního obchodu a jeho postupný nárůst během 50. let. Otevření trhu by bylo výhodné pro všechny státy Pětky. Státy zažívaly poválečnou expanzi hospodářství a v rámci uzavřeného Společenství nebyla možnost směřovat mezinárodní obchod jiným směrem, přesněji řečeno, jistá možnost zde byla, ale nejvýhodnější bylo držet obchod v rámci Společenství díky řadě výhod jím poskytovaných. Dalším společným zájmem mezi všemi státy Pětky byl přístup silného ekonomického hráče do pozice mediátora vlivu Francie ve Společenství. Tento názor převažoval hlavně ve státech Beneluxu a v Itálii. Tato motivace u slabších států byla zřejmá. Chtěly dosáhnout větší váhy svého hlasu uvnitř Společenství a ne se pouze spoléhat na hegemonické postavení Francie. Rozhodování v rámci Společenství by pak mohlo vést k přestavbě Společenství, o což se pokoušelo například Nizozemsko. Pokud mluvíme o názorové shodě, pak zde nelze najít další oblasti, které by se nelišily. Všeobecně vzato se tyto státy shodovaly ve svém postavení se k britské přihlášce, to znamená, že státy Pětky vřele vítaly přihlášku Británie a dalších hlásících se států. Nejvíce zřejmá byla shoda v rámci jednání o tarifech a technických otázkách, kde státy Pětky ničím neoponovaly.

⁷⁷ Pierre Gerbet, *Budování Evropy* (Praha: Karolinum, 2004) str. 185, Petr Fiala et Markéta Pitrová, *Evropská unie* (Praha: Centrum pro studium demokracie, 2009) str. 89, Andrew Geddes, *Britain and the European Union* (Londýn: Palgrave Macmillan, 2013), Andrew Shofield, „After Brussels“ *Foreign Affairs* 41, č. 4 (červenec 1963) <https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/1963-07-01/after-brussels> (staženo 10. 5. 2016), Ann-Christina L. Knusden, „Le retour à l'Europe?“ *Journal of European Integration History* 11, č. 2 (2005).

Jednotnost v názorech však není úplná, jak je vidno z výše uvedeného. V této části uvedu odlišné názory rozdělené podle jednotlivých států. Nejprve začnu Německem. Německo mělo svůj specifický zájem, který spojoval jak ekonomický, tak i politický cíl. Německo si od britského přijetí slibovalo silnější postavení na úkor ztráty postavení Francie. Zároveň bylo tlačeno vnitrostátně do obchodu se státy, které podaly přihlášku společně s Británií. Německo mělo evidentně „osobní“ zájem na přijetí Británie, který byl iniciován K. Adenauerem. Dalším osobitým motivem Německa byla snaha spolkových zemí dosáhnout zvýšení zahraničního obchodu mezi jejich stávajícími partnery ze severní Evropy. Německo dále uvažovalo v intencích vzniku Francouzsko – Německé osy, jako hlavního tažného motoru Společenství. V Adenaurově uvažování tak dochází před podpisem Elysejské smlouvy k razantnímu zlomu, kdy osobně opouští podporování Británie a obrací se k myšlence vzniku již zmíněné osy.

Itálie také měla určité specifické zájmy, k jejichž naplnění mělo dojít přijetím Británie do Společenství. Itálie byla závislá na svých dobrých vztazích se Spojenými státy. Jejich vládní pokus, viz výše, který inkorporoval stranu PSI do vlády, vyžadoval schválení právě od americké vlády. Dalším italským specifikem byla snaha zachovat si veškeré výhody poskytované Společenstvím. To znamenalo, že v rámci svého postoje měla jasně dané mantinely, ve kterých se chtěla při vyjednávání pohybovat. Itálie se také snažila uchovat si své dosavadní vydobyté postavení „makléře“. Itálie si slibovala s přístupem nových států možnost lepšího manévrování při vyjednávání různých politik.

Státy Beneluxu se spojovaly ve vidině naplnění teorie supranacionalismu. Vstupem Británie do Společenství by se rozrostlo o dalšího členu, který by pomohl jejich cíle dosáhnout. Celkově se státy Beneluxu odlišovaly od ostatních států v tom, z jakého důvodu britskou přihlášku podporovaly. Avšak mluvíme-li o vnitřní motivaci uvnitř zemí Beneluxu, tak zde se jejich motivace liší od celkového přístupu k britské přihlášce. Belgie byla motivována celkovým postojem Paula-Henriho Spaaka. Lucembursko bylo pak motivováno převážně jen ekonomickým aspektem britského přijetí. Nizozemským záměrem bylo hlavně konkurovat hegemonickému postavení Francie, které se v této době začíná projevovat. Nizozemsko se také změnit fungování institucí v rámci Společenství, k tomu měla pomoci Británie, když by v rámci jejího vstupu došlo k rozmělnění hlasu a Nizozemské ideje by našli podporu.

3.2 *Důsledky faktických rozdílů*

3.2.1 Průběh jednání

Rozdílné přístupy států k pojetí britské přihlášky měly vliv na průběh jednání o této přihlášce. Zatímco kdyby se státy Pětky dokázaly pevně semknout v opoziční blok, myslím si, že by mohly zásadním způsobem ovlivnit její výsledek. S podáním přihlášky přicházejí nároky všech států, které se snažily z případného přijetí Británie co nejvíce profitovat. Nejdříve tu máme problémy procedurální. Nárok Nizozemska, aby se o těchto věcech rozhodovalo většinovým hlasováním⁷⁸, který pak skončil neúspěchem, mohl ovlivnit průběh těchto jednání. Specifické nároky a zájmy států ovlivňovaly jednání i nepřímo. Itálie se společně s Německem snažila postupovat cestou mimo ministerská jednání. Samy sledovaly zájmy v britském přístupu natolik velké, že se je snažily prosadit i mimo ně. Tato jednání však byla vedena vždy bilaterálně, a to tak, že tyto státy jednaly samostatně s Británií. Při těchto bilaterálních jednáních byla Británie poučována, jakým způsobem by měla jednat, aby došlo k jejímu přijetí. Díky těmto bilaterálním jednáním se pak samotné vyjednávání v rámci Šestky soustředilo více na technické otázky přijetí. Hlavními problémy stále zůstával obchod s Commonwealthem a hlavně pak Novým Zélandem. Závěry těchto jednání musely být schváleny jednohlasně. Jak je patrné z dobových dokumentů, tak za problematické byly považovány celní tarify oproti tarifům GATT, dále zemědělství a v neposlední řadě obchod s Commonwealthem. Státy Pětky však s těmito pro Francii problematickými otázkami neměly sebemenší potíže. Pětka tedy vystupovala jednotně převážně v technických a tarifních otázkách přijetí Británie do Společenství.

3.2.2 Výsledky jednání

Jaký vliv měly názorové odlišnosti jednotlivých států Pětky na faktické důsledky vyjednávání? První důsledky různých postojů států Pětky, můžeme vidět již z průběhu ministerských a bilaterálních vyjednávání mezi státy Šestky a Británií. Výsledek vyjednávání je pak ovlivněný hlavně rozdělením států na dva tábory podle argumentů, které byly shodné v rámci států Pětky. Jednání se však netýkalo pouze technických otázek a tudíž i postoje a názory jednotlivých států musely být brány v potaz. Jakékoliv argumenty, které oponovaly francouzskému pojetí Společenství tak působily jako brzdicí

⁷⁸ Piers Ludlow, *Dealing with Britain: The Six and the First UK Application to the EEC* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997) str. 113.

mechanismus celkového vyjednávání. V počátcích probíhala jednání o přístupu Británie společně s ostatními otázkami, jako byla zemědělská politika a projednávání Fouchetových plánů. Odmítavý postoj Francie reprezentovaný de Gaullem však neznamenal, že by ostatní státy neměly nějaký blahodárny vliv na vyjednávání samotné. Jakýkoliv protichůdný směr nutil Francii k ústupkům. Například nesouhlas s prvním Fouchetovým plánem vedl Francii k vytvoření nového plánu, tedy Fouchetova plánu II. To, že ani tento plán nebyl přijat, vedlo Francii k soustředění se na britskou přihlášku. Vyjednávání se pak pohybovalo ve dvou názorových skupinách. V první skupině byly státy Pětky, které podporovaly přijetí nových členů a na druhou skupinu, ve které byla pouze Francie. Samotný výsledek jednání pak závisel fakticky pouze na bilaterální domluvě Francie a Británie. Ostatní státy působily spíše formou mediace, nebo jen poradní funkcí. Myslím si, že snaha států Pětky o vyřešení problémů mohla být úspěšná pouze v tom případě, kdyby se státy Pětky domluvily na společném jednotném postupu, a nebály se konfrontovat de Gaulla, i za cenu možného konfliktu ve Společenství.

Domnívám se, že kromě postoje Británie, spočíval nezdar v odporu proti de Gaullovým záměrům právě v nejednotnosti hlavních zájmů k přijetí Británie do Společenství. Německo jako první podporovatel britského vstupu hrálo zásadní roli, kdy bilaterální dohody vedly k jistým pozitivním závěrům. Jednalo se převážně o rady poskytnuté Británii, jak přistupovat k vyjednáváním s Francií. Nacházíme zde ale i podobnou aspiraci ze strany Italů, kteří se taktéž scházely společně s Brity, aby jim poskytly další rady. Toto stejné chování spatřujeme i ze strany Nizozemska a dále se k němu připojují ostatní země Beneluxu. Je stále otázkou, co tyto státy vedlo k jednotlivým krokům, na místo toho, aby vystupovaly jednotně, jako opoziční blok. Postavení K. Adenauera hraje v tomto smyslu také zásadní roli. Jeho přehodnocení situace a vidina jasného zisku z připojení se k Francii dokázala ovlivnit celý následující chod událostí. Nelze však také opomenout, že tato vyjednávání nestála pouze na přístupu států Šestky, ale na samotném postupu Británie, která ve svém jednání zastávala názor, že budou přijati se všemi výhodami a jiný postoj zde pro Británii neexistoval.

Závěr

Období konce 50. a začátku 60. let byla pro formování budoucnosti Společenství klíčová. V důsledku událostí, které zde probíhaly, bylo rozhodnuto o zachování *statu quo*. Rozšíření bylo odročeno na neurčito, reformy ve fungování společenství se také nestaly aktuálními. Na první pohled nejdůležitější událostí této doby byla nepochybně první přihláška Británie do Společenství, která však do této doby spíše zapadá, jako téma s nižší prioritou. Tato přihláška vzbudila rozporuplné názory uvnitř i vně Společenství. Podání britské přihlášky působilo spíše jako komponenta velké dobové debaty o koncepčních představách o výstavbě Společenství. Jako první se tato bakalářská práce zabývala otázkou, do jaké míry byly oponující názory Pětky shodné.

Postoj států k první britské přihlášce, která přichází roku 1961, nelze jednoznačně nazvat jako shodný. Na základě zjištění, ke kterým jsem ve své práci dospěl, se státy byly schopné shodnout jen na jistých tématech, které byly pro každý stát nejméně kritické a nejvíce přínosné. Hlavním shodným bodem byl ekonomický přínos britského vstupu do Společenství. Všechny státy Šestky se v tomto ohledu shodovaly a nebylo nutné nad tímto přínosem polemizovat. Ekonomický záměr je v této době poválečné obnovy hlavním motivátorem schválení přístupu Británie. Dále také z důvodu toho, že se státy samotné nedokázaly více ztotožnit s celkovou ideou spojení ve Společenství a spíše preferovaly jistotu ekonomického prospěchu. Dalším dílčím bodem homogenosti je rozmělnění síly hlasu, které by dopomohlo státům Pětky prosadit své vize a budoucí vzhled Společenství.

Nejvíce se pak projevuje odlišnost jednotlivých států. Každý stát zastával své specifické postoje, které měly hlavní cíl zlepšit jejich dosavadní situaci. Hlavní oponující názory měly Německo, Itálie a Nizozemsko. Německo spojoval ekonomický, ale i politický záměr, kdy bylo tlačeno vnitrostátními vlivy obchodních sfér, ale také národními politickými zájmy. Tento postoj se pak mění jen na konfliktní spor mezi vrcholnými politiky. Itálie naopak spatřuje v přijetí Británie vidinu zlepšení vztahů s USA. Nizozemsko a zbylé země Beneluxu spatřují v přijetí Británie naplnění představy o částečném supranacionalismu, ale také určité vyvážení rozhodujícího vlivu mezi Francií a Německem⁷⁹.

⁷⁹ George Wilkes, *Britain's Failure to Enter the European Community, 1961-63: The Enlargement Negotiations and Crises in European, Atlantic and Commonwealth Relations* (Londýn: Routledge, 1997).

Domnívám se, že nejdůležitější dopady rozdílných názorů byly právě na výsledky a průběh jednání o přijetí Británie. Průběh jednání byl průběžně ovlivňován některými návrhy států Pětky, kdy například Nizozemsko požadovalo změnu hlasování na většinový princip. Italové společně s Němci se pokoušeli jít i jinými cestami, a to cestou bilaterálních rozhovorů s Británií. Průběh jednání tak byl ovlivněn v tom smyslu, že státy směřovali své priority na tato bilaterální jednání a neprojednávaly je na hlavních ministerských setkáních. Otázky se na těchto jednání týkaly spíše problémových otázek v oblasti zemědělství a celních tarifů.

Hlavní otázkou, kterou se tato práce zabývá, je zda tyto rozdílné názory měly dopad na výsledky jednání. První výsledek spatřujeme v odmítnutí Fouchetova plánu, i následujícího Fouchetova plánu II. Tento jev nám napovídá, jak si státy Pětky představovaly Společenství v budoucnosti. Odlišné názory však nakonec nemohly mít žádný valný dopad na výsledky přijetí Británie. I přesto vedly veškeré tyto neshody v nejednotnosti názorů k tomu, že celkové rozhodnutí spočívalo čistě na Francii a Británii. Otázkou však zůstává, zda, kdyby se státy Pětky dokázaly ve svém postupu více organizovat a vytvořit opoziční, a zároveň většinovou protistranu, mohli zvrátit následný postoj Francie. Dle mého názoru by vytvoření takového opozičního seskupení vedlo k vytvoření nátlaku na Francii, která by poté musela uznat svou porážku hegemonu a ustoupit tak vůli Společenství.

Některé státy nebyly ochotny přijmout skutečnost nepřijetí Británie jako dalšího člena, a proto se i po vyslovení francouzského veta pokusily dopad tohoto rozhodnutí alespoň zmírnit. Nizozemsko se pokusilo ustanovit tzv. „frontu pěti“, která by spojovala státy Pětky. Tento postoj reflektoval názorové rozpoležení, které se v této době formovalo. Avšak tuto iniciativu zastavil ministerský předseda Konrad Adenauer, který, jak je uvedeno výše, přehodnotil své stanovisko a obrátil se spíše ke spolupráci s Francií. Itálie se snažila zachovat dobré vztahy s Británií a tak pozvala Harolda Macmillana na státní návštěvu Říma. Bohužel Itálie opouští od všech snah zmírnění dopadů veta. Neposlední snahou byla iniciativa některých představitelů Německa a Belgie, kteří chtěli připojit Británii alespoň formou zóny volného obchodu a nabídnout Británii místo na účasti v legislativním procesu Společenství. Veškeré tyto snahy nevedly k snížení či změně dopadu francouzského veta. Státy však těmito pokusy dávaly dostatečně najevo nespokojenost s danou situací a výsledkem jednání, nelze pak říci, že by měly reálný dopad, či aspiraci k dodatečné změně situace.

Summary

The period of early sixties is considered to be a crisis era for the European integration. One of the aspects from these years is British application to the EEC in 1961. This application was a breakthrough from existing policy of enlargement. Era, which was stopped prematurely by the French veto in 1963. This thesis analyses whether or not there was homogeneity in opinion among the member states of EEC, excluding France, and also whether any steps undergone by the member states could affect the British veto.

This thesis consists of three chapters. The first chapter embraces the introduction to the early 1960s in the European integration. It serves as guide to the era and mentions the chronology and basic information about the topic. The second part is not as general as the first chapter, it gives the reader specific information on each member state individually. Second chapter also gives information background for the final part. The third chapter concludes information and facts from previous parts and answers the research question posed in the Introduction.

The conclusion of my thesis can be summarized as follows – the European Economic Community faced a lot of more grave issues than the first enlargement. The topic of the first enlargement was overshadowed by the Fouchet plan and establishing the European Political Union. The opinion homogeneity of the member states differed on the basis of various questions. On the one hand all of the states were in favor for accepting Britain, on the other hand the states had different views on how to achieve it. The moves, which states tried to initiate after the French spoke their veto had no effect, due to the institutional configuration of the decision making policy. The main factors why there was just partial homogeneity, were economic aspects, also the disputes were waged over future visage of the Community and last the influence of the USA in the Europe. Nevertheless the main reason why the application was not priority number one was that there were too many other issues which had to be dealt with in the first place before proceeding to the enlargement.

Použitá literatura

Literatura

Bulmer, Simon et Lequesne, Christian. *The Member States of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Dinan, Desmond. *Europe Recast: A history of European Union*. Boulder: Lynne Rienner Pub, 2004.

Fiala, Petr et Pitrová, Markéta. *Evropská unie*. Praha: Centrum pro studium demokracie, 2009.

Geddes, Andrew. *Britain and the European Union*. Londýn: Palgrave Macmillan, 2013.

George, Stephen. *An Awkward Partner: Britain in the European Community*. Oxford: Oxford University Press, 1998.

Gerbet, Pierre. *Budování Evropy*. Praha: Karolinum, 2004.

Loth, Wilfried. *Building Europe: A history of European Unification*. Berlín: De Gruyter Oldenbourg, 2017.

Ludlow, Piers. *Dealing with Britain: The Six and the First UK Application to the EEC*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Luňák, Petr. *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. Praha: Libri, 1997.

Niglia, Federico et Diodato, Emidio. *Italy in International Relations: The Foreign Policy Conundrum*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2017.

Perron, Régine. *The Stability of Europe, The Common Market: Toward European Integration of Industrial and Financial Markets? 1958-1968*. Paříž: Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, 2004.

Van Puijs, Philippe. „Why did Brussels become the capital of Europe“
<http://www.brusselstimes.com/opinion/860/why-did-brussels-become-the-capital-of-europe-because-belgium-starts-with-letter-b>. (přístup 15. 6. 2018).

Wende, Peter, et al. *Britain and Germany in Europe 1949-1990*. Oxford: Oxford University Press, 2002.

Wessels, Wolfgang, et al. *Fifteen into One? The European Union and Its Member States*. Manchester: Manchester University Press, 2003.

Whitman, Richard et Manners, Ian. *Foreign Policies of EU Member States: Continuity and Europeanisation*. Londýn: Routledge, 2000.

Wilkes, George. *Britain's Failure to Enter the European Community, 1961-63: The Enlargement Negotiations and Crises in European, Atlantic and Commonwealth Relations*. Londýn: Routledge, 1997.

Akademické časopisy

Knudsen, Ann-Christina L. „Le retour à l'Europe?“. *Journal of European Integration History* 11, č. 2 (2005).

Nuti, Leopoldo. „The role of the US in Italy's foreign policy“. *International Spectator* 38, č. 1 (2003).

Segers, Mathieu. „*De Gaulle's Race to the Bottom: The Netherlands, France and the Interwoven Problems of British EEC Membership and European Political Union, 1958–1963*“. *Contemporary European History* 9, č. 2 (2010).

Shofield, Andrew. „After Brussels“. *Foreign Affairs* 41, č. 4. (červenec 1963)
https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/1963-07-01/after-brussels_

Teasdale, Anthony. „The Fouchet Plan: De Gaulle's Intergovernmental Design for Europe“. LSE „Europe in in Question“ Discussion Paper Series, č. 117 (říjen 2016).

Varsori, Antonio. „Italy's European Policy“. UNISCI Discussion Papers, č. 25 (leden 2011).

Zimmermann, Hubert. „The Sour Fruits of Victory: Sterling and Security in Anglo-German Relations during the 1950s and 1960s“. *Contemporary European History* 9, č. 2 (2000).

Prameny

Anketa k náladám oproti EHS. Attitudes towards Europe 1962 – Variable reports. GESIS Data Archive 1962.

Draft Report on the State of Negotiations, Brussels. 6. 4. 1962, RU S 55 62. Central Archives of the Council of the European Union.

Heath, Edward. Statement by Edward Heath. (proslov, Paris, 10 October 1961).
https://www.cvce.eu/en/obj/statement_by_edward_heath_paris_10_october_1961-en-d990219a-8ad0-4758-946f-cb2ddd05b3c0.html_

Evropská společenství, 1958, Římské smlouvy.
https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/tratatul_de_la_roma.pdf

Hallstein, Walter. Statement on the negotiations concerning Great Britain's accession to the European Economic Community. Proslov, Evropský parlament, Štrasburk, 5. února 1963.

Negotiations with the United Kingdom. <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/f0d3b03b-cbe2-484a-8d17-466e7a6bf34a> (přístup 19. 3. 2018).

Institut mezinárodních studií
Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
Jméno: Pavel Hrdý
E-mail: pavel.hrdy@gmail.com
Studijní obor: Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce: zimní 2016/2017
Semestr a školní rok ukončení práce: letní 2017/2018
Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.
Vedoucí práce: Mgr. Jan Váška, Ph.D
Název práce: Postoj evropské "Pětky" k první britské přihlášce do Evropského hospodářského společenství
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek): První britská přihláška do Evropského hospodářského společenství je důležitou událostí evropské integrace. Roku 1961 to byl první ze tří přihlašek, které Británie do tohoto společenství podala. Tento okamžik je mnohou literaturou rozebírán z různých směrů. Tato práce se zabývá pojetím britské přihlášky z pohledu tehdejších členských států Společenství, vyjma Francie. Práce se zabývá různými aspekty a faktory, které jednotlivé státy projevovaly během vyjednávání o podmínkách britského přijetí. Cílem je pak zjistit do jaké míry se státy v těchto postojích shodují, jak to vyplývá z historických syntéz, nebo se diametrálně rozcházejí.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Od původního plánu, který předpokládal jen s pouhou komparací názorů, došlo k posunu k komparaci dílčích výsledků a názorů mezi státy evropského společenství. Dále je zde kapitola o procedurálních otázkách vyjednávání. Dále došlo k zpřesnění názvu práce a byl rozšířen i časový rozsah před rok 1961 až po konec roku 1963. Tyto změny dopomohly ke kvalitnímu zodpovězení položené výzkumné otázky.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): 1 Od Macmillanovy přihlášky po de Gaullovo veto 2 Představení států 3 Význam britské přihlášky v kontextu jiných debat
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů): Bulmer, Simon et Lequesne, Christian. The Member States of the European Union. Oxford: Oxford University Press, 2013. Dinan, Desmond. Europe Recast: A history of European Union. Boulder: Lynne Rienner Pub, 2004. Fiala, Petr et Pitrová, Markéta. Evropská unie. Praha: Centrum pro studium demokracie, 2009. Geddes, Andrew. Britain and the European Union. Londýn: Palgrave Macmillan, 2013. George, Stephen. An Awkward Partner: Britain in the European Community. Oxford:

- Oxford University Press, 1998.
- Gerbet, Pierre. *Budování Evropy*. Praha: Karolinum, 2004.
- Loth, Wilfried. *Building Europe: A history of European Unification*. Berlín: De Gruyter Oldenbourg, 2017.
- Ludlow, Piers. *Dealing with Britain: The Six and the First UK Application to the EEC*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Luňák, Petr. *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. Praha: Libri, 1997.
- Niglia, Federico et Diodato, Emidio. *Italy in International Relations: The Foreign Policy Conundrum*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2017.
- Perron, Régine. *The Stability of Europe, The Common Market: Toward European Integration of Industrial and Financial Markets? 1958-1968*. Paříž: Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, 2004.
- Van Puijs, Philippe. „Why did Brussels become the capital of Europe“
<http://www.brusselstimes.com/opinion/860/why-did-brussels-become-the-capital-of-europe-because-belgium-starts-with-letter-b>. (přístup 15. 6. 2018).
- Wende, Peter, et al. *Britain and Germany in Europe 1949-1990*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Wessels, Wolfgang, et al. *Fifteen into One? The European Union and Its Member States*. Manchester: Manchester University Press, 2003.
- Whitman, Richard et Manners, Ian. *Foreign Policies of EU Member States: Continuity and Europeanisation*. Londýn: Routledge, 2000.
- Wilkes, George. *Britain's Failure to Enter the European Community, 1961-63: The Enlargement Negotiations and Crises in European, Atlantic and Commonwealth Relations*. Londýn: Routledge, 1997.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		